

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021 – 2030

Wierzbica 2021

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
I. Uwarunkowania tworzenia Strategii.....	4
1. Podstawy prawne	4
2. Uwarunkowania strategiczne i programowe.....	5
II. Charakterystyka Gminy Wierzbica.	12
III. Diagnoza problemów społecznych.	13
1. Demografia.	14
2. Pomoc społeczna.	15
2.1. Zasiłki z pomocy społecznej.	16
2.2. Wsparcie rodzin.	21
3. Bezrobocie.	24
4. Niepełnosprawność.	26
5. Ochrona zdrowia.....	27
6. Uzależnienia	28
7. Przemoc w rodzinie.....	31
8. Sytuacja osób starszych.	32
9. Edukacja.	34
10. Kultura.	35
11. Bezpieczeństwo publiczne.....	36
IV. Wyniki badań ankietowych – diagnoza sytuacji społecznej.	37
V. Analiza SWOT.	42
VI. Założenia strategiczne.....	44
1. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021-2030	44
VII. Adresaci Strategii.	45
VIII. Cel główny Strategii.	45
IX. Cele strategiczne.	45
X. Źródła finansowania działań przewidzianych do realizacji w ramach Strategii.	49
XI. Wdrożenie, monitorowanie i ewaluacja Strategii.....	49
Zakończenie.....	52
Spis tabel i wykresów.....	54
Ankieta.....	55

Wstęp

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030 jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma ogromne znaczenie dla bezpieczeństwa społecznego mieszkańców Gminy Wierzbica, a w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Przyjęcie przez samorząd Gminy Wierzbica Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ma istotne znaczenie dla realizacji lokalnej polityki społecznej. Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami zajmującymi się pomocą społeczną działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej między innymi takimi jak: edukacja, polityka zdrowotna, bezpieczeństwo publiczne, pomoc niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu, polityka równego statusu kobiet i mężczyzn. Działania będą kierowane głównie do środowisk, które pozostają na marginesie życia społecznego, osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem. Zjawiska ubóstwa rodzin, związane z bezrobociem, problemy egzystencji osób samotnych, starszych i niepełnosprawnych, niedostatek materialny rodzin, w tym wielodzietnych, uzależnienia i przemoc w rodzinie to trudne problemy społeczne, które stoją do rozwiązania przed władzami samorządowymi oraz instytucjami pomocy społecznej na poziomie lokalnym. Od skuteczności ich rozwiązywania zależy funkcjonowanie wspólnoty samorządowej, jaką stanowi Gmina. Systemowe podejście do rozwiązywania problemów rodziny powoduje, że dysfunkcje mające w niej miejsce nie są traktowane jako izolowane zjawiska dotyczące pojedynczych osób. Stąd, pomimo wielu różnych form pomocy skierowanych bezpośrednio na jednostkę, podejmuje się także pracę z całą rodziną, gdyż zmiany w jej funkcjonowaniu stanowią szansę na to, że następne pokolenie nie stanie się świadczeniobiorcami pomocy społecznej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030 jest dokumentem wyznaczającym główne kierunki działań mających na celu zapewnienie mieszkańcom Gminy Wierzbica odpowiedniego poziomu życia i zabezpieczenia ich podstawowych potrzeb. Działania te będą kierowane głównie ku środowiskom, które pozostają na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

Diagnoza problemów społecznych została sporządzona przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Wierzbicy, we współpracy z innymi instytucjami przy wykorzystaniu własnych materiałów sprawozdawczych, analiz, doświadczenia, wiedzy i kompetencji z zakresu polityki społecznej.

Do opracowania aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021-2030 został powołany zespół, w skład którego weszli:

1) Beata Sienkiewicz - kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierzbicy,

- 2) Marzanna Jakuta - dyrektor Szkoły Podstawowej w Wierzbicy,
- 3) Anna Kołodziej - dyrektor Szkoły Podstawowej w Święcicy,
- 4) Bożena Kloc - dyrektor Gminnego Przedszkola w Wierzbicy,
- 5) Anna Muszańska - dyrektor Gminnej Biblioteki Publicznej w Wierzbicy,
- 6) Adam Roman - komendant Gminny OSP, radny Rady Gminy Wierzbica,
- 7) Artur Wawruszak - członek zarządu Gminnego Klubu Sportowego „Ogniwo” Wierzbica,
- 8) Renata Gargol - lokalny lider, skarbnik Stowarzyszenia Integracji „SALIX”,
- 9) Agnieszka Laskowska - przewodnicząca Koła Gospodyń Wiejskich w Wólce Tarnowskiej,
- 10) Wanda Mazurek - pielęgniarz środowiskowa NZOZ „ZDROVITA” w Wierzbicy, członek Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wierzbicy,
- 11) Beata Kołodziej-Greszta - pracownik Urzędu Gminy Wierzbica,
- 12) Magdalena Kawiak - pracownik Urzędu Gminy Wierzbica.

Na Koordynatora zespołu została wyznaczona Beata Sienkiewicz - kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierzbicy.

Założenia zapisane w Strategii realizowane będą w zależności od posiadanych przez Samorząd Gminy środków, jak i środków pozyskanych ze źródeł zewnętrznych.

I.Uwarunkowania tworzenia Strategii

1. Podstawy prawne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 r. Poz. 1876, z późn.zm.). Określa on w ramach zadań własnych gminy „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Inne akty prawne, które mają wpływ na treść i kształt niniejszej Strategii to:

- 1) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym ,
- 2) ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- 3) ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,

- 4) ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- 5) ustawa o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- 6) ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- 7) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 8) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- 9) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- 10) ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- 11) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- 12) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- 13) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- 14) ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- 15) ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci,
- 16) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- 17) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- 18) ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- 19) ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych,
- 20) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- 21) ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,
- 22) ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny,
- 23) ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

2. Uwarunkowania strategiczne i programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021-2030 pozostaje w zgodności z dokumentami strategicznymi i programowymi, które opracowano na szczeblu globalnym, europejskim, krajowym i samorządowym. Należą do nich:

- 1) Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030,
- 2) Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju,
- 3) Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- 4) Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2014-2023. Ekonomia Solidarności

Społecznej.

- 5) Założenia do Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027,
- 6) Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030,
- 7) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Chełmskiego na lata 2014 – 2021,
- 8) Strategia Rozwoju Powiatu Chełmskiego na lata 2021-2026.

Przekształcamy nasz świat: Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju jest przyjętym przez Organizację Narodów Zjednoczonych programem działań, definiującym model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Zgodnie z Agendą 2030 współczesny wysiłek modernizacyjny powinien koncentrować się na wyeliminowaniu ubóstwa we wszystkich jego przejawach przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Dokument obejmuje 17 celów zrównoważonego rozwoju oraz powiązanych z nimi 169 zadań. Cele te są następujące:

1. Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie.
2. Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo.
3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt.
4. Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie.
5. Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt.
6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi.
7. Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie.
8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi.
9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność.
10. Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami.
11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu.
12. Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji.
13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom.
14. Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony.

15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymywać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.
16. Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu.
17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Polska perspektywa działań na rzecz Agendy 2030 została sformułowana w **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju**, która stanowi instrument elastycznego zarządzania głównymi procesami rozwojowymi kraju, wskazując cele i niezbędne działania, instrumenty realizacyjne i kluczowe projekty zapewniające jej wdrożenie. Dokument ustala także system koordynacji, wyznaczając role poszczególnym podmiotom publicznym oraz sposoby współpracy ze światem biznesu, nauki i społeczeństwem.

Strategia przedstawia nowy model rozwoju, tj. rozwój odpowiedzialny, czyli taki, który budując siłę konkurencyjną z wykorzystaniem nowych czynników wzrostu, zapewnia udział i korzyści wszystkim grupom społecznym zamieszkującym różne miejsca naszego kraju. Jednocześnie w nowym modelu potrzeby obecnego pokolenia będą realizowane bez umniejszania szans przyszłych pokoleń.

Głównym celem wszystkich działań i przedsięwzięć przewidzianych w dokumencie jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Oczekiwanym efektem realizacji strategii będzie zwiększenie zamożności Polaków oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 roku, w którym odzwierciedlenie znajdują określone w filarze „rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony” postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Strategia jest punktem odniesienia dla Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027, będąc zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej, zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne. Kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. W strategii

przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście ma się przełożyć na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju.

Jednym z celów dokumentu jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo; wskazano w nim obszary strategicznej interwencji, które otrzymają szczególne wsparcie (tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej). Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. Istotny nacisk położono w niej również na rozwijanie kompetencji administracji publicznej w zakresie prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspierania powiązań pomiędzy lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki. W tym kontekście zakładając zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej, stworzono w dokumencie warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnymi.

Program „Ekonomia Solidarności Społecznej. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej” jest dokumentem służącym realizacji celów dotyczących rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej wyznaczonych w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz w strategiach zintegrowanych. Ponadto jest on również wyrazem uporządkowania kierunków interwencji publicznej i działań, wpływających na możliwości wykorzystania aktywności podmiotów sektora ekonomii społecznej i solidarnej jako instrumentu aktywnej polityki społecznej oraz polityki rozwoju społecznego i lokalnego. Z tych względów cel długofalowy strategiczny programu brzmi: Ekonomia społeczna i solidarna stanie się istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej, wsparcia rozwoju społecznego oraz lokalnego.

W związku z powyższym cel główny programu brzmi: Do roku 2023 podmioty ekonomii społecznej i solidarnej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług użyteczności publicznej.

Osiągnięcie celu głównego możliwe będzie dzięki realizacji następujących celów szczegółowych:

1. Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

2. Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego.
3. Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej na rynku.
4. Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej i solidarnej.

Założenia do Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027 są elementem prac nad Umową Partnerstwa oraz krajowych i regionalnych programów operacyjnych dla interwencji finansowanych przez Europejskie Fundusze Inwestycyjne i Strukturalne w latach 2021-2027.

Dokument zawiera m.in. wyzwania i cele rozwojowe kraju, w tym diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej Polski, cele rozwojowe kraju w perspektywie do roku 2030, opis podejścia terytorialnego, matrycę potrzeb na lata 2021-2027 oraz uzasadnienie wyboru realizacji 5 celów Polityki Spójności na lata 2021-2027:

1. Bardziej inteligentna Europa.
2. Bardziej przyjazna dla środowiska niskomisyjna Europa.
3. Lepiej połączona Europa.
4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym.
5. Europa bliżej obywateli).

Dokument obejmuje również opis warunków podstawowych, których spełnienie determinuje możliwość uruchomienia środków w poszczególnych celach polityki w kolejnej perspektywie, opis mechanizmów koordynacji i komplementarności polityki spójności z innymi politykami Unii Europejskiej, tj. Wspólną Polityką Rolną i Wspólną Polityką Rybołówstwa oraz instrumentami finansowanymi z Unii Europejskiej, tj. programami zarządzanymi centralnie przez Komisję Europejską, zarys finansowania programów operacyjnych w ramach Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027, katalog programów operacyjnych w Polsce w latach 2021-2027 oraz opis systemu instytucjonalnego służącego realizacji Umowy Partnerstwa.

W latach 2021-2027 w ramach Polityki Spójności możliwe będzie finansowanie przedsięwzięć ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego + i Funduszu Spójności. Proponowane **programy operacyjne** obejmują: program operacyjny w zakresie infrastruktury transportu, energetyki i środowiska, zdrowia, kultury, nauki i edukacji oraz spraw społecznych, program(-y) operacyjny(-ne) w zakresie badań, rozwoju oraz innowacyjności oraz rozwoju cyfrowego, program operacyjny w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego, program operacyjny w zakresie województw wschodniej Polski, program operacyjny w zakresie wspierania regionów z deficytem/obszarów słabszych gospodarczo, program operacyjny

Pomoc Techniczna oraz 16 regionalnych programów operacyjnych.

W okresie programowania 2021-2027 zaproponowano również nowe rozwiązanie w postaci Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, którego zadaniem ma być wspieranie działań na rzecz ograniczenia negatywnych skutków społecznych, gospodarczych i środowiskowych związanych z odejściem od węgla i zaadoptowanie się do nowych warunków.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030 jest dokumentem wyznaczającym kierunki polityki społecznej w regionie w 7 obszarach:

1. Bezrobocie i bierność zawodowa. Ubóstwo i dziedziczenie biedy.
2. Starzejące się społeczeństwo.
3. Wsparcie dziecka i rodziny.
4. Wsparcie osób niepełnosprawnych.
5. Zdrowie psychiczne.
6. Rozwój społeczności lokalnej.
7. Ekonomia społeczna.

Do celów głównych zaliczono: wzrost zatrudnienia, przeciwdziałanie bierności zawodowej i obniżenie poziomu ubóstwa w województwie lubelskim do roku 2030, podniesienie jakości życia osób starszych poprzez wydłużenie okresu samodzielności i aktywności w życiu społecznym oraz zapewnienie bezpieczeństwa, adaptację systemu wspierającego rodzinę zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami i zmianami w otoczeniu zewnętrznym, włączenie osób z niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe poprzez działania zwiększające ich aktywność zawodową i społeczną, poprawę jakości życia osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego, zwiększenie poziomu aktywności obywateli i wspólnot lokalnych oraz wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej i uczynienie z nich istotnego instrumentu wsparcia rozwoju regionu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Chełmskiego na lata 2014 – 2021 jest dokumentem, którym zasadniczym celem jest objęcie jej oddziaływaniem wielu obszarów polityki społecznej, na co wpływ będzie miało partnerstwo poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jej realizację, a także władz i odbiorców projektów. W perspektywie proces wdrażania strategii będzie miał wpływ na rozwój społeczeństwa i poprawę sytuacji bytowej i społecznej mieszkańców powiatu chełmskiego.

W ramach strategii szczególną uwagę poświęca się osobom, których funkcjonowanie jest z różnych względów utrudnione i dla których życie wydaje się być o wiele trudniejsze niż dla innych grup społecznych. Podejmowane działania mają więc na celu poprawę ich sytuacji i eliminację ograniczeń związanych z funkcjonowaniem w środowisku osób niepełnosprawnych,

seniorów, rodzin, dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem z udziału w życiu społecznym. Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest wsparciem do doskonalenia spójnego, bazującego na współpracy jednostek lokalnych systemu pomocy dziecku i rodzinie. Szczególne znaczenie przypisujemy wsparciu rodzin w jej naturalnym środowisku, jednocześnie działając w kierunku zapewnienia dzieciom, które zostały pozbawione opieki rodziców naturalnych, zastępczych form opieki. Efektem prowadzonych działań będzie wzrost roli pomocy społecznej w regionie oraz zwiększenie poziomu kwalifikacji osób pracujących w jednostkach pomocy społecznej. W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Chełmskiego wyznaczono sześć celów strategicznych:

1. Wspieranie i rozwój systemu pieczy zastępczej.
2. Rozwój systemu wsparcia osób starszych, długotrwale lub ciężko chorych.
3. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych.
4. Ograniczanie zjawiska bezrobocia poprzez odpowiednią politykę rynku pracy w Powiecie Chełmskim.
5. Wspieranie i rozwijanie działań na rzecz rodzin i osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej oraz dotkniętych różnymi uzależnieniami.
6. Udoskonalenie funkcjonowania instytucji pomocy społecznej powiatu oraz promowanie wspólnych działań na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Strategia Rozwoju Powiatu Chełmskiego na lata 2021-2026 jest dokumentem określającym strategiczne kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego w perspektywie długoterminowej, przy uwzględnieniu endogennych potencjałów rozwojowych obszaru. Wyznacza ramy dla konstruowania lokalnej polityki rozwoju, zgodnie z misją, jaką jest realizacja zadań publicznych na najwyższym poziomie, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb społeczności lokalnej oraz dążeniem do poprawy jakości życia i rozwoju gospodarczego. Strategia, jako podstawowy dokument dla organów samorządowych, określa cele oraz kierunki działań polityki rozwoju, prowadzonej w przestrzeni powiatowej oraz wskazuje obszary problemowe wymagające poprawy.

Do celów głównych Strategii Rozwoju Powiatu Chełmskiego na lata 2021-2026 należy:

1. Zrównoważone wykorzystanie istniejących zasobów dla rozwoju społeczno - gospodarczego.
2. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki.
3. Wzrost poziomu zatrudnienia i jakości życia mieszkańców powiatu.
4. Podnoszenie kompetencji i zdolności do kooperacji mieszkańców oraz ograniczenie wykluczenia cywilizacyjnego.

Głównym zadaniem przy opracowywaniu **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021 – 2030** była analiza i ocena zjawisk, które łączą się z zapotrzebowaniem na świadczenia pomocy społecznej, czyli takie ukształtowanie systemu pomocy społecznej na terenie gminy Wierzbica, które w sposób właściwy i kompleksowy będzie zaspokajało oczekiwania społeczne.

Podstawę opracowania strategii stanowiły materiały źródłowe, powstałe i zgromadzone w wyniku prac. Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie gminy została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierzbicy, Powiatowego Urzędu Pracy, Urzędu Gminy Wierzbica oraz z instytucji i organizacji działających na rzecz społeczności lokalnej.

Strategia stanowi podstawę do podejmowania zintegrowanych działań rozwojowych w sferze polityki społecznej na terenie gminy Wierzbica.

Dokument ten ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk występujących w obrębie danej społeczności), które oceniane są negatywnie. Dokument obejmuje w szczególności działania publicznych instytucji i innych jednostek zajmujących się kwestiami społecznymi w celu poprawy warunków i zaspokojenia potrzeb osób i rodzin.

Należy pamiętać, że Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wierzbica na lata 2021 – 2030 nie jest jedynym dokumentem w obszarze polityki społecznej, którego treść będzie dotyczyła mieszkańców. Analiza dokumentów programowych i strategicznych, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim oraz powiatowym pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym.

II. Charakterystyka Gminy Wierzbica

Gmina Wierzbica położona jest w północno – zachodniej części powiatu chełmskiego (woj. lubelskie) na obszarze dwóch krain geograficznych. Ponad 60% jej obszaru o falistej i pagórkowatej rzeźbie krajobrazu położona jest na terenie Pagórów chełmskich najbardziej na wschód wysuniętej części wyżyny lubelskiej. Północna nizinna część gminy Wierzbica wchodzi w skład Polesia Lubelskiego (Pojezierze Łęczyńsko – Włodawskie i Obniżenie Dorohuskie). Przez teren gminy przebiega wododział Wieprza i Bugu. Siedzibą gminy jest miejscowość

Wierzbica – Osiedle, która jest ośrodkiem administracyjnym, usługowym i kulturalnym dla mieszkańców gminy. Przez miejscowość tą przebiega droga wojewódzka Nr 841 Horodyszcze – Cyców.

Gmina oddalona jest od :

- Lublina (miasta wojewódzkiego) – 60 km,
- Chełma (miasta powiatowego) – 20 km,
- najbliższego przejścia granicznego w Dorohusku – 45 km.

Gmina Wierzbica jest typową gminą rolniczą. Powierzchnia gminy to 14 636 ha, z czego 11 690 ha stanowią użytki rolne.

Charakterystyczną cechą rozmieszczenia ludności w gminie jest jej koncentracja w miejscowości Wierzbica – Osiedle (siedzibie gminy). Nazwa miejscowości Wierzbica pochodzi od wyrazu wierzba. Drzewo to jest bardzo rozpowszechnione na tych terenach. Miejscowość Wierzbica po raz pierwszy wzmiankowana była w 1531 roku.

Świadcami przeszłości i ciekawej historii gminy są cenne zabytki np.:

- kompleks pałacowo – parkowy w miejscowości Chylin wzniesiony w 1904 r.,
- zabytkowy kościół drewniany w Olchowcu z końca osiemnastego wieku,
- zabytkowa studnia w Ochoży,
- grodzisko w Busównie.

Do elementów kultury zalicza się również cmentarze z cennymi nagrobkami i wartościowymi zespołami starych drzew.

Atrakcją turystyczną poza zabytkami jest wieża widokowa w miejscowości Karczunek, z której można oglądać okolicę, między innymi bagna graniczące z Polskim Parkiem Narodowym.

III. Diagnoza problemów społecznych

Politykę społeczną należy rozumieć jako zespół wzajemnie powiązanych działań administracji publicznej oraz partnerów społecznych i gospodarczych, podejmowanych i realizowanych w zakresie zatrudnienia, zabezpieczenia społecznego, edukacji, zdrowia i mieszkalnictwa.

1. Demografia

Na terenie gminy Wierzbica zameldowanych na pobyt stały było **5064** mieszkańców, (stan na dzień 31.12.2020 r.). Strukturę liczby mieszkańców Gminy Wierzbica przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Struktura liczby mieszkańców ze względu na płeć w latach 2016 – 2020.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba mieszkańców	5238	5183	5139	5108	5064
Kobiety	2632	2607	2596	2574	2558
Mężczyźni	2606	2576	2543	2534	2506

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wierzbicy.

Według wskazanej powyżej tabeli można zauważyć, że liczba ludności Gminy Wierzbica w okresie ostatnich lat stopniowo maleje.

Tabela 2. Struktura wieku mieszkańców w latach 2016 – 2020.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba mieszkańców ogółem:	5 238	5 183	5 139	5 108	5 064
Wiek 0-17 lat	988	970	960	962	939
Wiek 18-60 lat	3 216	3 149	3 084	3 029	3 001
Wiek poprodukcyjny	1 034	1 064	1 095	1 117	1 124

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wierzbicy.

Gmina Wierzbica składa się z 20 sołectw. Na dzień 31.12.2020 r. zamieszkiwało ją 5 064 osób w tym kobiet 2 558 oraz 2 506 mężczyzn. Osób w wieku od 0-17 lat zamieszkiwało 939, w wieku od 18 do 60 lat – 3 001, natomiast osób w wieku powyżej 60 lat zamieszkiwało 1 124 osób i liczba osób w tym przedziale wiekowym rokrocznie rośnie. Liczba ludności od 2016 r. spada systematycznie, wskazuje to na występowanie zjawiska migracji. Przyrost naturalny w 2019 r. i 2020 r. był ujemny, co oznacza, że więcej osób zmarło niż się urodziło. Średnia gęstość zaludnienia w Gminie w 2020 r. wynosiła 34,6 osób na 1 km².

Należy zauważyć, że w gminie Wierzbica następuje starzenie się społeczeństwa i sukcesywne zmniejszanie się ilości jej mieszkańców.

Największa liczba ludności zamieszkuje w sołectwach: Wierzbica – Osiedle, Busówno oraz Wólka Tarnowska.

2. Pomoc społeczna

Zadania z zakresu pomocy społecznej na rzecz mieszkańców Gminy Wierzbica realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Wierzbicy. Jednostka ta utworzona została na podstawie Uchwały Nr XI/39/90 Gminnej Rady Narodowej w Wierzbicy z dnia 30 marca 1990 roku.

Obecny model pomocy społecznej ukształtowała ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Według ustawy – pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, kościołem katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, poprzez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia oraz integracji ze środowiskiem lokalnym osób i rodzin.

Zasadniczym celem działania pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna w miarę możliwości doprowadza do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Do zadań ośrodka pomocy należy między innymi :

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków pieniężnych,
- udzielanie pomocy rzeczowej (schronienia, posiłki, ubrania – osobom tego pozbawionym),
- pokrywanie wydatków na świadczenia zdrowotne,
- sprawienie pogrzebu,
- opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i zdrowotne,

- udzielanie pomocy mającej na celu życiowe usamodzielnienie się i integrację ze środowiskiem.

Ważnym zadaniem jest również praca socjalna rozumiana jako działalność zawodowa, skierowana na pomoc sobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Są to zadania trudne i złożone. Wymagają bowiem uwzględnienia nie tylko aktualnych, doraźnych potrzeb osób i rodzin, lecz także włączenia się w realizację takiego modelu pomocy środowiskowej, który polega na mobilizowaniu osób i rodzin do aktywnego radzenia sobie z problemami przy wykorzystaniu lokalnego potencjału. Pomoc środowiskowa zakłada współdziałanie służb socjalnych z wieloma podmiotami, m. in. policją, sądem, placówkami służby zdrowia, szkołami, urzędami, organizacjami pozarządowymi i.t.p. Klienci pomocy społecznej to przede wszystkim osoby o niskich dochodach, bezrobotni, niepełnosprawni, przewlekle chorzy, osoby niezaradne życiowo, bezradne w sprawach opiekuńczo - wychowawczych, osoby samotne, uzależnione, jak również osoby opuszczające zakłady karne. Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje również zadania spoza zakresu pomocy społecznej – prowadzi wypłatę dodatków mieszkaniowych, świadczeń rodzinnych, świadczeń wychowawczych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego, świadczeń „Dobry start“, prowadzi również postępowania wobec dłużników alimentacyjnych, przyznaje i wypłaca stypendia szkolne i zasiłki szkolne, realizuje zadania z zakresu wspierania rodziny oraz realizuje zadania związane z wdrażaniem rządowego programu Karty Dużej Rodziny.

2.1.Zasiłki z pomocy społecznej

Tabela 3. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2016 – 2020.

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba mieszkańców gminy	5 238	5 183	5 139	5 108	5 064
Liczba rodzin objętych pomocą społeczną	299	220	185	160	133

Źródło: Opracowanie własne OPS w Wierzbicy na podstawie danych ze sprawozdań rocznych MPiPS-03.

Analizując powyższe dane należy zauważyć, że liczba rodzin objętych pomocą społeczną od 2016 r. wykazuje tendencję malejącą, co może świadczyć o stopniowej poprawie warunków życia, a także ma związek ze zmianą przepisów w zakresie pomocy społecznej. Właśnie ustawa o pomocy społecznej z 2004 r. zwróciła większą uwagę na pomoc w formie pracy socjalnej czy kontraktu socjalnego.

Grupa rodzin korzystających z pomocy społecznej jest zróżnicowana w zakresie struktury wiekowej świadczeniobiorców, liczebności gospodarstw domowych, a także problemów występujących w rodzinach określanych mianem dysfunkcji.

Rodzaj, forma i rozmiary świadczeń pomocy społecznej powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy, ale powinny też odpowiadać celom i mieścić się w możliwościach organu świadczącego pomoc. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są zobowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnych sytuacji życiowych. Trudna sytuacja życiowa to w szczególności zaistnienie przynajmniej jednego z następujących problemów czy dysfunkcji:

- **ubóstwo** – rozumiane jako zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb życiowych jednostki lub rodziny. Jest to pojęcie o charakterze bardzo względnym, bowiem co dla jednych jest ubóstwem, dla drugich może uchodzić za dostatek. Ustawa precyzuje to pojęcie poprzez określenie, w art. 8 tzw. kryterium dochodowego. Wyróżnia przy tym trzy jego rodzaje: kryterium dochodowe osoby samotnie gospodarującej, kryterium dochodowe na osobę w rodzinie, kryterium dochodowe rodziny;

- **sieroctwo** – to stan, w którym dziecko pozbawione jest rodziców, przy czym, gdy oboje rodzice nie żyją – dziecko jest sierotą, gdy jedno- półsierotą;

- **bezdomność** – osoba bezdomna to osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym, w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i nie zameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania;

- **bezrobocie** – dla potrzeb pomocy społecznej definicję bezrobocia przyjmuje się zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy przyjmując, że osobą bezrobotną jest osoba niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy bądź, co najmniej w połowie wymiaru w przypadku niepełnosprawnych, nieucząca się w systemie dziennym, zarejestrowana w urzędzie pracy, jeżeli

ukończyła 18 lat, lecz nie ukończyła 60 lat w przypadku kobiety i 65 lat w przypadku mężczyzny, nie nabyła prawa do emerytury lub renty, a także nie pobiera, nie prowadzi działalności gospodarczej, nie jest tymczasowo aresztowana lub nie odbywa kary pozbawienia wolności, nie uzyskuje miesięcznie dochodu w wysokości przekraczającej połowę najniższego wynagrodzenia, a także nie pobiera w ramach świadczeń pomocy społecznej zasiłku stałego;

– **niepełnosprawność** – kwestie niepełnosprawności reguluje ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych zgodnie, z którą osoba niepełnosprawna to taka osoba, której niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znacznego, umiarkowanego lub lekkiego) albo o całkowitej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia;

– **długotrwała lub ciężka choroba** – chorobę należy definiować jako stan, który aktualnie albo potencjonalnie przeszkadza w prawidłowym funkcjonowaniu człowieka;

– **przemoc w rodzinie** – należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą;

– **potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi** – zakaz handlu ludźmi wynika z wielu konwencji międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest sygnatariuszem;

– **potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności** – oznacza objęcie pomocą społeczną kobiet w ciąży i rodzin wychowujących dzieci. Rodzina wielodzietna to rodzina, w której skład wchodzi troje i więcej dzieci;

– **bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych** – rodzina niepełna to rodzina pozbawiona ojca lub matki, często w tych rodzinach występuje bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, co powoduje konieczność udzielania pomocy;

– **trudności w integracji cudzoziemców**, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status

uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy, udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;

– **trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego** – osoby skazane na karę pozbawienia wolności mogą mieć trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, spowodowane to może być zerwaniem więzi społecznych i rodzinnych, zaniku umiejętności życia w społeczności lokalnej;

– **alkoholizm lub narkomania** – alkoholizm to okresowe spożywanie alkoholu wynikające z chęci doznania jego działania psychicznego, a także w celu uniknięcia nieprzyjemnego uczucia związanego z zaprzestaniem jego spożywania, natomiast narkomania jest stanem zatrucia okresowego lub chronicznego spowodowanym powtarzającym się przyjmowaniem narkotyków w postaci naturalnej lub syntetycznej;

– **zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa** – mianem zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej określa się zdarzenie niezależne od woli człowieka. Natomiast sytuacja kryzysowa rozumiana jest jako sytuacja, w której istnieje zagrożenie naruszenia określonych dóbr osobistych, materialnych, zdrowia i życia ludzi, z której to sytuacji trudne jest znalezienie rozwiązania przy użyciu normalnych środków;

– **klęska żywiołowa lub ekologiczna** – klęska żywiołowa to zdarzenie losowe, zagrażające bezpieczeństwu życia lub mienia większej liczby osób (np. pożar, powódź), klęska ekologiczna to trwałe uszkodzenie lub zniszczenie dużego obszaru środowiska przyrodniczego, wpływające negatywnie na zdrowie bądź życie ludzi.

Powyższe dysfunkcje i kryteria decydują o strukturze osób korzystających z pomocy społecznej, wskazując jednocześnie grupy, które wymagają różnego rodzaju wsparcia i pomocy. Czynnikiem, które stanowią ryzyko marginalizacji lub dowód wykluczenia społecznego są obszary problemowe, zdiagnozowane w rodzinach korzystających z pomocy społecznej. Obszary te, wpływają destrukcyjnie na funkcjonowanie rodziny. Populacja rodzin, korzystających z pomocy społecznej jest zróżnicowana. Różnorodność dotyczy zarówno struktury wiekowej beneficjentów, liczebności gospodarstw domowych, typów rodzin, także obszarów problemowych, określanych mianem dysfunkcji rodziny.

Tabela 4. Powody przyznania pomocy w latach 2016 – 2020.

Powód trudnej sytuacji życiowej	2016	2017	2018	2019	2020
	Liczba rodzin	Liczba rodzin	Liczba rodzin	Liczba rodzin	Liczba rodzin
bezrobocie	135	130	112	103	88
ubóstwo	139	115	84	83	75
bezdomność	0	0	1	0	3
niepełnosprawność	38	39	37	37	30
długotrwała lub ciężka choroba	17	37	37	32	20
potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietność	0	23	24	20	14
bezzadność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego	83	19	14	12	10
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	1	1	1	0

Źródło: Opracowanie własne OPS w Wierzbicy na podstawie danych ze sprawozdań rocznych MPiPS-03.

Jak wynika z przedstawionej powyżej tabeli, największa grupa świadczeniobiorców odczuwa problem ubóstwa i bezrobocia, następna grupa to osoby, gdzie występuje dysfunkcja niepełnosprawności i długotrwałej choroby oraz rodziny z różnego rodzaju problemami opiekuńczo – wychowawczymi. Od 2020 roku zwiększyła się liczba osób bezdomnych wymagających wsparcia i umieszczenia w schroniskach dla bezdomnych z usługami opiekuńczymi.

Zadania pomocy społecznej polegają w szczególności na przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń, realizowaniu pracy socjalnej, prowadzeniu i rozwijaniu infrastruktury socjalnej, analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej, realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych, rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Zadania z zakresu pomocy społecznej przypisane Gminie ustawowo są zadaniami zleconymi lub zadaniami własnymi.

2.2. Wspieranie rodzin

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem życia każdego człowieka, a przede wszystkim dziecka. Ze względu na rolę jaką pełni w przekazywaniu norm i wartości własnemu potomstwu, funkcje jakie spełnia oraz swą działalność na rzecz swoich członków stawia ją na najwyższej pozycji w systemie społecznym.

Głębokie przemiany społeczno – ekonomiczne dokonane w ostatnich latach nasiliły powstanie wielu patologicznych zjawisk w społeczeństwie, a przede wszystkim w rodzinie, które dotyczą dzieci i młodzież, odznaczając na ich życiu swoje piętno.

Bardzo częstym zjawiskiem występującym w dzisiejszych czasach jest dysfunkcjonalność rodziny, przejawiająca się niedostatecznym wypełnianiem swoich funkcji, nie wywiązywaniem się z obowiązków względem swoich dzieci i innych członków, nieumiejętnością pomyślnego rozwiązywania własnych problemów i sytuacji kryzysowych.

Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny odbija się na życiu dziecka, prowadząc do zaburzeń w rozwoju fizycznym, intelektualnym, moralnym i osobowościowym, prowadząc do nasilającego się zjawiska demoralizacji, a w następstwie do przestępczości dzieci i młodzieży.

Polityka społeczna państwa wskazuje na potrzebę systemowych rozwiązań w zakresie wsparcia rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, mieszczących się w formule zintegrowanych i interdyscyplinarnych działań.

Zadania z zakresu pomocy społecznej oraz kreowanie lokalnej polityki społecznej na terenie Gminy, koordynuje Ośrodek Pomocy Społecznej. Jest on inicjatorem działań o charakterze pomocowym, aktywizującym oraz integrującym różnorodne środowiska na rzecz wsparcia grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Do zadań Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierzbicy należy między innymi realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, to zespół planowanych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Jedną z przyczyn korzystania z pomocy Ośrodka jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, która może występować z innymi niekorzystnymi zjawiskami, tj. niepełną strukturą rodziny, wielodzietnością, ubóstwem, przemocą, bezrobociem.

Tabela 5. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierzbicy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Powody trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	89	83	19	14	12	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Ośrodka.

Wśród rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej są rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego:

- 2015 rok – 89 rodzin, co stanowi 25,65 % ogółu rodzin objętych pomocą,
- 2016 rok – 83 rodziny, co stanowi 27,76 % ogółu rodzin objętych pomocą,
- 2017 rok – 19 rodzin, co stanowi 8,64 % ogółu rodzin objętych pomocą,
- 2018 rok – 14 rodzin, co stanowi 7,57 % ogółu rodzin objętych pomocą,
- 2019 rok – 12 rodzin, co stanowi 7,50 % ogółu rodzin objętych pomocą,
- 2020 rok – 10 rodzin, co stanowi 7,52 % ogółu rodzin objętych pomocą.

Zmniejszająca się liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, wynika z faktu malejącej liczby rodzin korzystających ogółem ze świadczeń pomocy społecznej. Należy jednak zauważyć, że od 2017 roku liczba tych rodzin jest na porównywalnym poziomie.

Spośród szeregu rozwiązań uregulowanych ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, na uwagę zasługuje utworzenie stanowiska asystenta rodziny.

W założeniach twórców ustawy, zadaniem asystenta rodziny jest przede wszystkim udzielanie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności związanych z opieką i wychowaniem małoletnich dzieci. Skupienie się na tych zagadnieniach przez posiadające odpowiednie kwalifikacje osoby, ma sprawić wzrost efektywności działań pomocy społecznej.

Dlatego istotną cechą proponowanych rozwiązań jest stworzenie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną. Działania podejmowane w tym zakresie powinny zapewnić rodzinie taką pomoc, która wyeliminuje zagrożenie umieszczenia dziecka poza rodziną lub zapewni w miarę

szybki powrót do rodziny naturalnej.

Realizując zadania określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Ośrodek Pomocy Społecznej w Wierzbicy zatrudnia 1 asystenta rodziny na podstawie umowy o pracę w wymiarze 1/2 etatu.

W związku z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych wsparciem asystenta rodziny objęto:

- w 2015 roku – 5 rodzin, w których wychowywało się 14 dzieci,
- w 2016 roku – 3 rodziny, w których wychowywało się 7 dzieci,
- w 2017 roku – 3 rodziny, w których wychowywało się 7 dzieci,
- w 2018 roku – 4 rodziny, w których wychowywało się 9 dzieci,
- w 2019 roku – 4 rodziny, w których wychowywało się 10 dzieci,
- w 2020 roku – 5 rodzin, w których wychowywało się 14 dzieci.

Wspieranie rodziny prowadzone jest za jej zgodą i przy aktywnym jej udziale. Praca z rodziną realizowana jest zgodnie z opracowanym planem pracy z rodziną, we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym.

Plan pracy z rodziną odpowiadał na problemy rodzin i odnosił się zarówno do stwierdzonych deficytów jak i potrzeb oraz mocnych stron rodziny.

Należy jednak zaznaczyć, że w latach 2015-2020 zdarzały się przypadki, że rodziny nie wyrażały zgody na współpracę z asystentem rodziny. W 2015 roku 3 rodziny nie wyraziły zgody na współpracę, w 2016 roku 2 rodziny, a w 2018 roku 1 rodzina.

W latach 2015 – 2020 wsparciem asystenta rodziny objętych było łącznie 10 rodzin. Praca z rodzinami dysfunkcyjnymi jest procesem długoterminowym, dlatego też asystent współpracuje z rodziną niekiedy kilka lat, w celu uzyskania poprawy funkcjonowania rodziny i nabycia niezbędnych umiejętności wychowawczych przez rodziców.

We wszystkich rodzinach objętych pomocą asystenta występowały trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej. Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych łączyła się często z innymi dysfunkcjami. W 2 rodzinach występowała przemoc, w 3 rodzinach zagrożenie niedostosowaniem społecznym małoletnich dzieci, w 3 rodzinach uzależnienie od alkoholu, w 1 rodzinie zaburzenia osobowości rodzica i w 1 rodzinie upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym rodzica.

Problemy opiekuńczo - wychowawcze, przemoc w rodzinie, konflikty międzypokoleniowe wielokrotnie są przyczyną umieszczania dzieci i młodzieży poza rodziną biologiczną, t.j. w rodzinnych i instytucjonalnych formach opieki zastępczej.

3. Bezrobocie

Równowaga lokalnego rynku pracy to jeden z najważniejszych celów polityki rozwoju społeczno-gospodarczej każdej gminy, tak w wymiarze czasu bieżącego jak i w wymiarze wielu lat. Wśród wszystkich problemów społecznych występujących w obecnej polskiej rzeczywistości, bezrobocie wydaje się być najpoważniejszym. Nie inaczej jest na terenie gminy Wierzbica. Bezrobocie dotyka największą liczbę mieszkańców gminy korzystających z pomocy społecznej oraz pociąga za sobą cały szereg problemów. Pomocą dla osób bezrobotnych z terenu Gminy zajmuje się głównie Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie. Działania te wspierane są również przez Urząd Gminy Wierzbica i jednostki organizacyjne, które starają się doraźnie pomóc poprzez organizowanie staży zawodowych, prac interwencyjnych i robót publicznych.

Bezrobocie często jest przyczyną izolacji społecznej, powoduje obniżenie poczucia własnej wartości oraz utraty autorytetu w rodzinie. Stres i utrata stabilizacji powodują często niemożność podejmowania racjonalnych, a niekiedy jakichkolwiek decyzji. Pojawia się wtedy często apatia i zniechęcenie. Pojawia się również, na niepokojącą skalę, degradacja dużych grup społecznych i to nie tylko bezrobotnych, ale także ich rodzin. Zdarza się, że długotrwałym bezrobociem objęci są wszyscy dorośli członkowie rodziny. W rodzinach takich występują często dodatkowe problemy, takie jak nieumiejętność przystosowania się do zmieniających się zasad funkcjonowania na rynku pracy, bierność i towarzyszące często tym zjawiskom patologie, głównie nadużywanie alkoholu.

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, osoba bezrobotna to osoba niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia, co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nie ucząca się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub szkół wyższych w systemie niestacjonarnym, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania powiatowym urzędzie pracy oraz poszukująca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

W gminie Wierzbica 49,7% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 50,3% mężczyźni. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Wierzbica 210 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 33 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -177.

Z danych statystycznych wynika, że 71,6% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Wierzbica pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 6,8% w przemyśle i budownictwie, a 5,4% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport,

zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,6% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Na przełomie lat na terenie Gminy Wierzbica odnotowuje się spadek liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy.

Szczegółową analizę stopy bezrobocia w latach 2015 – 2019 w Gminie Wierzbica w porównaniu z województwem lubelskim i całym krajem przedstawia tabela poniżej.

Tabela 6. Stopa bezrobocia w gminie Wierzbica w porównaniu z województwem lubelskim i Polską.

	Stopa bezrobocia wyliczona dla:		
	Gmina Wierzbica	Województwo lubelskie	Polska
2015	15,2	11,7	9,7
2016	16	10,3	8,2
2017	13,5	8,8	6,6
2018	13,3	8	5,8
2019	11,2	7,4	5,2

Źródło: http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Wierzbica_lubelskie#rynek-pracy

Z powyższego zestawienia wynika, że bezrobocie w gminie Wierzbica jest wyższe w porównaniu do województwa lubelskiego i kraju. Zauważa się jednak coroczne obniżanie się stopy bezrobocia, która zmalała o 4,8 % w stosunku do 2016 roku.

Obowiązkiem samorządu gminnego jest przeciwdziałanie bezrobociu. Urząd Gminy Wierzbica wraz z jednostkami organizacyjnymi przeciwdziałając bezrobociu organizuje na terenie gminy Wierzbica:

- prace interwencyjne,
- roboty publiczne,
- staże,
- prace użyteczne społecznie.

Wszystkie z powyższych form zatrudnienia organizowane są przez gminę w jej jednostkach organizacyjnych, statutowo zajmujących się działalnością na rzecz społeczności lokalnej.

4. Niepełnosprawność

W Polsce żyje ok. 5,5 miliona osób niepełnosprawnych. Polityka społeczna wobec osób niepełnosprawnych, to ogół działań podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych, mających na celu wyrównywanie szans funkcjonowania osób niepełnosprawnych we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego i społecznego, umożliwiających ich pełną integrację ze społeczeństwem.

W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych określono, iż do osób niepełnosprawnych należą te osoby, które trwale lub okresowo niezdolne są do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującej niezdolność do pracy, jeżeli uzyskały orzeczenie o:

- zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy,
- niepełnosprawności osoby, która nie ukończyła 16 rok życia.

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych są zadaniem ogólnospołecznym. Założeniem polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych jest dążenie do kompleksowego działania, uwzględniającego potrzeby fizyczne, psychiczne, społeczne, duchowe niepełnosprawnego obywatela i stwarzającego możliwość integracji ze społeczeństwem.

Ważnym elementem ogólnej wiedzy o problemach osób niepełnosprawnych jest rozpoznanie materialnych warunków życia w ich gospodarstwach domowych. Choć funkcjonowanie osób niepełnosprawnych jest przede wszystkim zdeterminowane rodzajem i nasileniem ograniczeń zdrowotnych, to inne wymiary ich sytuacji i możliwości życiowych są w dużej mierze określone przez poziom warunków materialnych. Wielkość i standard mieszkania, wyposażenie w przedmioty trwałego użytku oraz przystosowanie mieszkania do potrzeb osób niepełnosprawnych warunkuje stan zdrowia, możliwości radzenia sobie w sytuacji choroby czy kalectwa oraz możliwości domowej rehabilitacji. Sytuacja finansowa wyznacza w dużej mierze możliwość leczenia i rehabilitacji, odpłatnej opieki, zakup leków lub sprzętów ułatwiających, a często umożliwiających codzienne funkcjonowanie. Liczba osób niepełnosprawnych oraz różnorodność problemów, jakie rodzi niepełnosprawność sprawia, że grupa ta powinna zajmować szczególne miejsce w systemie pomocy społecznej w celu wyrównywania ich szans w środowisku lokalnym.

Jako najważniejsze problemy osób niepełnosprawnych i ich rodzin można wymienić:

- trudną sytuację materialną rodzin, w których występuje dysfunkcja niepełnosprawności

powodującą, że stanowią one jedną z najliczniejszych grup ubiegających się o świadczenia z pomocy społecznej,

- zbyt wysokie koszty leków oraz ograniczone możliwości leczenia i rehabilitacji,
- częste pozostawianie przez rodzinę w środowisku bez zapewnienia należytej opieki.

Tabela 7. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2016 – 2020.

	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	38	39	37	37	30

Źródło: Opracowanie własne OPS w Wierzbicy na podstawie danych ze sprawozdań rocznych MPiPS-03.

5. Ochrona zdrowia

Ochronę zdrowia należy traktować jako jeden z najważniejszych czynników decydujących o poziomie życia ludności. Na terenie Gminy Wierzbica zadania w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej sprawuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej EURO- MED S.j. Robert Majcher, Artur Majcher, Zofia Majcher w Wierzbicy oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ZDROVITA” s.c. w Wierzbicy Jacek Haratym, Małgorzata Gryzińska.

W placówkach tych, w ramach umowy zawartej z Narodowym Funduszem Zdrowia przyjmują lekarze: medycyny rodzinnej, pediatrizy oraz pielęgniarki, w tym pielęgniarka-higienistka szkolna oraz położne. Na dzień 31 grudnia 2020 r. w ww. NZOZ-ach było zarejestrowanych ok. 4500 pacjentów. Świadczenia podstawowej opieki zdrowotnej udzielane są bezpłatnie. Mieszkańcy Gminy Wierzbica mogą również skorzystać z porad stomatologicznych, prowadzonych w ramach Indywidualnej Praktyki Stomatologicznej przez dr Annę Krajewską-Owczarz w Wierzbicy, ul. Włodawska 10. Gabinet stomatologiczny udziela świadczeń w ramach umów z NFZ w dni powszednie, zgodnie z harmonogramem pracy lekarza, dostępnym w przychodni. Zgodnie z informacją przekazaną przez realizatora, w roku 2020 z usług stomatologicznych skorzystało ok. 2600 pacjentów.

Ponadto na terenie Gminy Wierzbica, w miejscowości Wierzbica - Osiedle funkcjonują dwie prywatne apteki tj. „Rodzinna” s.c. Apteka. Blicharski i Synowie, ul. Lubelska 1 oraz Apteka „MOJA”, ul. Włodawska 3.

W roku 2020 realizowane były inne programy zdrowotne, w tym:

- w ramach Programu Profilaktyki Raka Piersi, bezpłatne- finansowane z NFZ badania

profilaktyczne dla kobiet w wieku 50-69 lat wykonywane w mobilnych pracowniach mammograficznych prowadzonych przez „LUX MED Diagnostyka”;

- w ramach Programu Profilaktyki raka skóry dla mieszkańców województwa lubelskiego na lata 2018-2021, mieszkańcy naszej gminy mogli skorzystać również z bezpłatnego badania znamion, które odbywało się w Starostwie Powiatowym w Chełmie.

Ważnym elementem podejmowanych zadań z zakresu ochrony zdrowia są działania dotyczące przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych, w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które są sprecyzowane w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz Narodowym Programie Zdrowia na lata 2016-2020.

Niezwykle istotne działania w 2020 roku z zakresu opieki zdrowotnej miały na celu zapobieganie, zwalczanie i przeciwdziałanie COVID- 19 i innych chorób zakaźnych. Mając na uwadze potrzebę ograniczenia rozprzestrzeniania się wirusa mieszkańcy Gminy Wierzbica otrzymywali bezpłatne maseczki i rękawiczki. Wszystkie obiekty użyteczności publicznej, w tym placówki oświatowe i kulturalne a także administracyjne zostały wyposażone w niezbędne środki dezynfekcyjne.

6. Uzależnienia

Problem uzależnień dotyczy głównie alkoholizmu i narkomanii. Alkoholizm to zespół uzależnienia od alkoholu, nałóg alkoholowy bądź choroba alkoholowa, która zaczyna się i rozwija podstępnie, bez świadomości zainteresowanej osoby. Część osób, mimo pomocy społecznej dalej ma problemy. Często jest to spowodowane nadużywaniem alkoholu w zastępstwie lub z braku umiejętności korzystania z pomocy. Zjawisko narkomanii natomiast wzrasta z kolei z powodu zwiększającej się dostępności do środków psychoaktywnych, pewnego rodzaju mody na zażywanie narkotyków wśród młodzieży, braku autorytetów i celów życiowych.

Z kwestią nałogu alkoholowego pracownicy socjalni spotykają się od wielu lat. Problem nadużywania alkoholu przez osoby korzystające z pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany, ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia między członkami rodziny, bieda, bezrobocie, problemy wychowawcze i przemoc fizyczna. Poza tym można wyróżnić następujące szkody u osób pijących: samozniszczenie mężczyzn i kobiet uzależnionych od alkoholu, uszkodzenie zdrowia u osób nadmiernie pijących bez klinicznych objawów uzależnienia, uszkodzenie rozwoju

psychofizycznego bądź utrata możliwości kariery edukacyjnej u upijających się nastolatków.

Nadużywanie alkoholu stanowi dziś bezsprzecznie jeden z poważniejszych problemów w naszym społeczeństwie. Szerzące się zjawisko alkoholizmu dotyka wielu mieszkańców kraju i nie respektuje płci, wieku ani statusu intelektualnego. Jego rozmiary i niszczycielskie działanie dają się obserwować wśród klientów pomocy społecznej.

Aby eliminować niekorzystny wpływ alkoholizmu na społeczność gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywają w tym procesie uchwalane corocznie przez Radę Gminy Gminne Programy Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Powyższe programy adresowane są do osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin oraz osób zagrożonych uzależnieniem. Obejmują również swoim zakresem osoby zagrożone problemem narkomanii, dzieci i młodzież, a także wszystkich, którzy doświadczają przemocy w rodzinie. Wykonywaniem zadań wynikających z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz realizacją wspomnianego Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zajmuje się w głównej mierze Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, którą powołuje Wójt Gminy.

Źródłem finansowania zadań ww. programu są środki z budżetu Gminy pochodzące z opłat za udzielone zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, które w roku 2020 stanowiły kwotę 42.095,28 zł. Fundusze te wykorzystywane były na działania w zakresie wspierania oraz prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej wśród lokalnej społeczności. W szczególności skupiono się na wszechstronnej pomocy rodzinom z problemem alkoholowym, edukacji społecznej, zapobieganiu spożywania alkoholu, wzbudzaniu stosownych postaw w stosunku do spożywania alkoholu bądź zażywania substancji o działaniu odurzającym poprzez organizowanie okolicznościowych spotkań propagujących zdrowy styl życia, mając na uwadze obowiązującą sytuację związaną z wystąpieniem COVID-19, a także zachowując niezbędne środki ostrożności.

W zakresie swojej działalności GKRPA w roku 2020 realizowała m.in.:

- działalność wychowawczo-profilaktyczną prowadzoną w szkołach podstawowych na terenie gminy - zapewnienie wsparcia w rozwoju zainteresowań i uzdolnień dzieci i młodzieży – konkursy sportowe i biblijne;
- współorganizowanie form spędzania wolnego czasu (kolonii letnich, „zielonych szkół”, zajęć pozalekcyjnych i zajęć sportowych dla dzieci z rodzin uzależnionych i zagrożonych uzależnieniami) – imprezy mikołajkowe, dowóz dzieci na zajęcia w czasie ferii szkolnych;

- dofinansowanie zajęć i artykułów w zakresie aktywności fizycznej i ruchowej w myśl zasady „Ruch jako złota profilaktyka”, pobudzających rozwój psychiczny, emocjonalny i umysłowy, w tym zajęć fitness dla każdego – nagrody dla zasłużonych sportowców oraz odzieży sportowej dla aktywnie działających osób z gminy Wierzbica, propagujących zdrowy styl życia;
- organizowanie imprez dla dzieci i młodzieży wpływających na postawy i umiejętności ważne dla zdrowia i trzeźwości - zakup nagród oraz dofinansowanie zakupu materiałów umożliwiających przeprowadzenie imprez z elementami profilaktyki - warsztaty fotograficzne dla dzieci i młodzieży szkolnej;
- współorganizowanie rodzinnych spotkań integracyjnych mieszkańców - spotkania plenerowe, dzień rodziny;
- współpraca z lokalnymi Kołami Gospodyń Wiejskich i Wiejskimi Domami Kultury w zakresie organizacji okolicznościowych spotkań mieszkańców poszczególnych sołectw, połączonych z przygotowaniem regionalnych potraw i ich degustacją, propagujących zdrowy styl życia bez nałogów – warsztaty kulinarne, rękodzieła i spotkania wigilijne zorganizowane przy współudziale Kół Gospodyń Wiejskich w Gminnych Domach Kultury dla społeczności lokalnej;
- prowadzenie działań na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców i bezpieczeństwa w miejscach publicznych - zakup alkomatu dla Posterunku Policji w Sawinie;
- w zakresie przeciwdziałania narkomanii dofinansowano nagrody dla uczestników konkursu dla młodzieży, jak również warsztaty rękodzieła.

Uwzględniając powyższe, należy podkreślić, że w 2020 roku były prowadzone zróżnicowane działania w zakresie profilaktyki uzależnień oraz minimalizujące skutki już istniejących. Zarówno zapisy programu, jak i doraźne działania Komisji mają przede wszystkim na celu zapobieganie tworzeniu się zjawisk patologicznych. Ponadto wszystkie te przedsięwzięcia pozwalają na wyrabianie pozytywnych nawyków aktywnego i zdrowego stylu życia - bez szkodliwych używek, kształtując zarazem właściwe postawy społeczne.

Rok 2020 wprowadził pod wpływem pandemii w naszą rzeczywistość radykalne zmiany. Społeczna izolacja warunkuje wzrost zapadalności na różne schorzenia i zaburzenia psychiczne, co skutkuje większą podatnością na uzależnienia. Z koniecznością pozostawania w domach wiązała się nie tylko ograniczona możliwość utrzymywania kontaktów międzyludzkich, ale także dużo mniejsze możliwości podejmowania aktywności ruchowej i kontaktu z przyrodą, co stanowi kolejny

niekorzystny czynnik, mający wpływ na zdrowie społeczeństwa. Działania Komisji pokazują, iż nawet w tak trudnych czasach pandemii można przeprowadzać działania integracyjne, przy zachowaniu wytycznych obowiązującego reżimu sanitarnego.

Poprzez wspieranie finansowe zróżnicowanych przedsięwzięć, służących lokalnej społeczności, Komisja ma pośrednio wpływ na kształtowanie właściwych postaw, wskazując jednocześnie osobom młodym, pochodzącym z rodzin, w których występują członkowie rodzin z uzależnieniami, możliwość innego, normalnego zachowania i postępowania, a tym samym nie powielania szkodliwych i niewłaściwych rodzinnych wzorców zachowania.

7. Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie jest jednym z poważniejszych problemów społecznych, o którym nie należy zapominać. Jest to tym bardziej poważny problem z powodu małej wykrywalności tego zjawiska. Zdecydowana większość aktów przemocy do jakich dochodzi, odbywa się w sferze niedostępnej dla osób z poza rodziny. Odnotowywane przypadki stosowania przemocy w rodzinie są tylko wierzchołkiem góry lodowej. Przemoc w rodzinie jest nie tylko skrywana przez fizyczną barierę ścian domu, ale również bardzo często przez opory członków rodziny do upowszechniania tej wiedzy na zewnątrz. Istniejąca bariera wstydu, strachu czy też niewiary w możliwość rozwiązania tego problemu przez wyspecjalizowane do tego placówki niezwykle utrudnia zwalczanie tej formy patologii społecznej. Nie można się jednak łudzić, iż jest to liczba odzwierciedlająca całość tego problemu. Istnieje więc ścisły związek między dokonywanymi aktami przemocy i sytuacją rodzin, w których taka przemoc istnieje. W zdecydowanej większości są to rodziny dotknięte problemem alkoholowym. Na terenie gminy Wierzbica działa Zespół Interdyscyplinarny, w skład którego wchodzi przedstawiciele pomocy społecznej, policji, oświaty, służby zdrowia oraz sądu rodzinnego i karnego.

Zespół prowadzi postępowania w sprawach zdiagnozowanej przemocy w środowisku rodzinnym i działa w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”. To procedura polegająca na rozpoznaniu zaburzeń życia rodzinnego wywołanych nadużywaniem alkoholu i stosowaniem przemocy, ułożenie planu pomocy oraz podjęcie działań interwencyjnych.

W celu zmniejszenia skali zjawiska przemocy, zwiększenia skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie, dostępności pomocy oraz rozwijania i usprawniania interdyscyplinarnego systemu interwencji i wsparcia rodziny dotkniętej przemocą, został opracowany Gminny Program

Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, który skierowany jest do mieszkańców Gminy Wierzbica, w szczególności do tych uwikłanych w przemoc jako ofiara, sprawca przemocy lub świadek przemocy.

8. Sytuacja osób starszych

Zmieniająca się struktura i funkcje współczesnej rodziny nie sprzyjają kształtowaniu się warunków do sprawowania opieki nad sędziwym członkiem rodziny. Coraz częściej osoby starsze tworzą jednoosobowe gospodarstwa domowe, a gdy osoby te mieszkają razem z dziećmi to właśnie ich świadczenia emerytalne niejednokrotnie stanowią źródło pewnego i stałego dochodu rodziny wielopokoleniowej.

W powszechnej opinii starość postrzegana jest jako okres całkowitej degradacji, izolacji, samotności, braku uczucia i życzliwości niedołęstwa odczuwalnych dolegliwości somatycznych, postępującego uzależnienia od otoczenia, beznadziejnego i ponurego czekania na śmierć. Najczęściej sygnalizowanym przez te osoby problemem jest pogarszający się stan zdrowia, niepełnosprawność oraz trudna sytuacja materialna. Wpływ na niekorzystny stan zdrowia Polaków mają trudne warunki życia, niedociągnięcia w zakresie opieki zdrowotnej, warunki środowiskowe, a także brak dbałości o własne zdrowie.

W ramach pomocy środowiskowej osobom samotnym, starszym, niepełnosprawnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a były jej pozbawione Ośrodek Pomocy Społecznej udziela wsparcia w zakresie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Usługi opiekuncze obejmują:

- pomoc w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych podopiecznego: robienie niezbędnych zakupów, przygotowanie posiłku lub jego dostarczenie z punktu gastronomicznego, karmienie podopiecznego jeżeli tego wymaga, bieżące prace porządkowe w mieszkaniu podopiecznego lub części mieszkania użytkowanej przez podopiecznego, mycie naczyń, pranie ubrań i bielizny podopiecznego, palenie w piecu;
- opiekę higieniczną: pomoc w utrzymywaniu higieny osobistej podopiecznego (mycie), zmiana bielizny osobistej i pościelowej, ubranie chorego;
- pielęgnację podopiecznego: pomoc przy załatwianiu potrzeb fizjologicznych, zmiana opatrunków, zapobieganie w powstawaniu odleżyn, pomoc w ułożeniu chorego w łóżku, zmianie pozycji chorego w łóżku, pomoc w poruszaniu się chorego po mieszkaniu, zamawianie wizyt lekarza, pielęgniarki;

- zapewnienie w miarę możliwości kontaktu z otoczeniem: zamawianie wizyt duchownych u podopiecznego, wysyłanie korespondencji, załatwienie drobnych spraw urzędowych, wyjście z podopiecznym na spacer, dostarczenie prasy i książek.

Usługi świadczone przez opiekunki przyczyniają się do utrzymania odpowiedniego poziomu życia osób starszych, które w codziennym życiu doświadczają ograniczeń w zaspokajaniu podstawowych i niezbędnych potrzeb w miejscu zamieszkania, a poprzez to w dłuższej perspektywie przyczyniają się do opóźnienia momentu umieszczenia w placówkach całodobowej opieki.

Postępujący proces starzenia się populacji, zwiększający się udział osób starszych w społeczeństwie, w tym osób wymagających wsparcia oraz niewysoki status ekonomiczny seniorów, w szczególności osób samotnych to czynniki, które powodują, że usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania ze strony gminy to forma usług społecznych o coraz większym zasięgu.

Wsparcie świadczone w miejscu zamieszkania osób starszych nie zawsze okazuje się wystarczające i wymagane jest zapewnienie całodobowej opieki w postaci umieszczenia w domu pomocy społecznej.

Tabela 8. Liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej w latach 2016 – 2020 i odpłatność gminy za pobyt mieszkańca.

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób przebywających w DPS	10	10	10	13	9
Odpłatność gminy za pobyt w DPS	237 464	241 092	275 402	289 260	281 066

Źródło: Opracowanie własne OPS w Wierzbicy na podstawie danych ze sprawozdań rocznych MPiPS-03.

W gminie Wierzbica podejmowane są również działania przyczyniające się do zmiany jakości życia mieszkańców 60+ t.j. umożliwiające atrakcyjne spędzanie czasu wolnego i rozwój zainteresowań a także przeciwdziałające izolacji i wykluczeniu społecznemu.

Wychodząc naprzeciw potrzebom osób starszych powstał Klub „Senior+” w ramach Programu Wieloletniego „SENIOR+” na lata 2015-2020, który funkcjonuje od stycznia 2019 roku.

Organizacja na terenie Gminy Wierzbica usług na rzecz osób starszych w wieku 60+,

w tym funkcjonowanie Klubu "Senior+" jest jednym z zadań priorytetowych. Utworzony w Busównie Klub cieszy się dużym zainteresowaniem seniorów. Uczestnikom Klubu "Senior+" zagwarantowana jest możliwość nieodpłatnego korzystania z usług edukacyjnych, muzycznych, kulturalno- oświatowych, aktywności ruchowej, treningu i warsztatów kulinarnych. Ponadto zapewniony jest transport do siedziby Klubu dla osób mieszkających poza miejscowością Busówno.

9. Edukacja

Oświata i wychowanie ma ogromny wpływ na kształtowanie się infrastruktury społecznej. Aktualnie na terenie gminy Wierzbica funkcjonują 2 szkoły podstawowe w miejscowości Wierzbica i Świącica oraz Gminne Przedszkole w Wierzbicy.

Obecnie utworzono nową jednostkę organizacyjną gminy t.j. Żłobek Samorządowy w Wierzbicy w celu realizacji zadań opiekuńczo – wychowawczych oraz edukacyjnych dzieci do lat 3, który funkcjonuje od września 2021 roku i obejmuje opieką 16 dzieci.

Tabela 9. Liczba uczniów w placówkach oświatowych w latach 2016– 2021.

	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Szkoła Podstawowa w Wierzbicy	469	429	418	369	335
Szkoła Podstawowa w Świącicy	59	56	74	71	70
Gminne Przedszkole w Wierzbicy	70	66	52	52	54
Samorządowy Żłobek	0	0	0	0	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych jednostek oświatowych.

Na rok szkolny 2021/2022 do Gminnego Przedszkola w Wierzbicy zostało zapisanych 81 dzieci, jest to znaczny wzrost o 27 dzieci ze względu na otwarcie nowej siedziby w budynku przedszkolnym.

Młodzież szkolna ma możliwość korzystania ze wsparcia finansowego w formie stypendiów.

Tabela 10. Pomoc stypendialna przyznawana dzieciom i młodzieży w latach 2016 – 2020.

Stypendium socjalne	Wydatki w latach				
	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób I-VI	213	182	119	87	58
Liczba osób IX-XII	182	137	124	120	67
Kwota świadczeń	195 239	166 750	147 117	125 003	70 596

Źródło: Opracowanie własne OPS w Wierzbicy na podstawie danych ze sprawozdań Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2016-2020.

10. Kultura

W Gminie Wierzbica animatorem życia kulturalnego jest Gminna Biblioteka Publiczna w Wierzbicy. Prowadzi ona różnorodną działalność kulturalno – artystyczną i edukacyjną, której celem m. in. jest rozwijanie kultury lokalnej, integrowanie mieszkańców, dbanie o pamięć i szacunek dla tradycji gminy Wierzbica. Ponadto Biblioteka służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych i informacyjnych mieszkańców, dba o sprawne funkcjonowanie sieci bibliotecznej na terenie Gminy. Biblioteka sprawuje nadzór nad sześcioma Wiejskimi Domami Kultury usytuowanymi w miejscowościach: Syczyn, Busówno, Wierzbica, Pniówno, Chylin i Olchowiec. Do jej podstawowych zadań należy:

- gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie materiałów bibliotecznych, w tym materiałów dotyczących własnego regionu;
- udostępnianie zbiorów na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz;
- prowadzenie działalności informacyjnej oraz popularyzacja książki i czytelnictwa;
- współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami i organizacjami w zakresie rozwijania czytelnictwa i zaspokajania potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczności lokalnej.

Gminna Biblioteka Publiczna jest organizatorem szeregu imprez kulturalnych, w tym cyklicznych. Wśród imprez tych należy wymienić: Narodowe Czytanie, Akcję „Podziel się książką”, akcje „Książka na telefon”, akcję „Mała Książka - Wielki Człowiek”, akcję „O osobach z niepełnosprawnościami”, plenery malarsko-rzeźbiarskie, Światowy Dzień Dziergania w miejscach

publicznych, Dzień Piękna, Noc w Wiejskim Domu Kultury, pokazy kulinarne, imprezy okolicznościowe typu "andrzejki" czy "spotkanie opłatkowe", wakacje i ferie w bibliotece, pikniki rodzinne, wystawy rękodzieła ludowego, itp. Współpracuje z miejscowymi Kołami Gospodyń Wiejskich, Klubem Senior+, Szkołą Podstawową w Wierzbicy, Gminnym Przedszkolem w Wierzbicy, Urzędem Gminy Wierzbica, Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Kołami Łowieckimi, Komendą Policji. Biblioteka poprzez swoje działania ma za zadanie skupiać dzieci, młodzież i dorosłych i w miarę możliwości starać się stwarzać szanse uczestnictwa w kulturze wszystkim mieszkańcom Wierzbicy, a także okolic. Przede wszystkim sprawiać, że mieszkańcy będą mieli miejsce i okazję do wspólnych spotkań, rozmów, zajęć i zabaw.

11. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne rozumiemy jako ogół warunków i instytucji chroniących obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych. W Gminie Wierzbica nad bezpieczeństwem mieszkańców czuwa Komenda Miejska Policji w Chełmie, lokalnie Posterunek Policji w Sawinie. Działania priorytetowe dzielnicowych na terenie Gminy Wierzbica to przede wszystkim patrolowanie rejonu gminy, eliminacja spożywania alkoholu w miejscach niedozwolonych i zakłócania porządku publicznego, niedopuszczanie do popełniania wykroczeń ścisła współpraca z pracownikami socjalnymi Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierzbicy, przeciwdziałanie przemocy (członek Zespołu Interdyscyplinarnego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy).

Na terenie gminy Wierzbica zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej realizują druhowie zrzeszeni w jednostkach Ochotniczych Straży Pożarnych. Obecnie na terenie gminy działa 8 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych:

- 1) OSP Wierzbica z 2 drużynami młodzieżowymi dziewcząt i chłopców,
- 2) OSP Kozia Góra,
- 3) OSP Syczyn z drużyną młodzieżową chłopców,
- 4) OSP Busówno z drużyną kobiecą i młodzieżową drużyną dziewcząt i chłopców,
- 5) OSP Chylin,
- 6) OSP Wólka Tarnowska,
- 7) OSP Pniówno z drużyną kobiecą i dwiema młodzieżowymi drużynami chłopców,

8) OSP Olchowiec.

Siedem jednostek OSP wyposażonych jest w samochody pożarnicze. Wiodącą rolę wśród nich prowadzi Jednostka OSP Wierzbica, która jest włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego i Lubelskiej Brygady Odwodowej, co oznacza, że może być zadysponowana do zdarzeń o dużych rozmiarach na terenie całego województwa lubelskiego. Jednostka posiada na wyposażeniu dwa samochody: GCBA 5/32 MAN TGM 18.330 i Landrover Defender. Ponadto posiada łódź ratowniczą i urządzenia do wypompowywania wody, a także sprzęt do ratownictwa technicznego pozwalający na udzielenie pomocy osobom uwięzionym w rozbitych podczas wypadków pojazdach. W jednostkach Ochotniczych Straży Pożarnych Busówno i Wierzbica, działa wprowadzony system telefonicznego powiadamiania druhów o zdarzeniu, co znacząco wpływa na skrócenie czasu wyjazdu jednostek do 5 minut (w starym systemie trwało to ok.20 minut).

Jednostki OSP są wzywane do pożarów, wypadków drogowych, usuwania gniazd owadów niebezpiecznych oraz do usuwania skutków wichur i wypompowywania wody z zalanych pomieszczeń. Druhowie poza działaniami ratowniczymi uczestniczą w szkoleniach, międzygminnych zawodach sportowo - pożarniczych, przeglądach p.poż. gospodarstw rolnych i sieci hydrantowej. Jednostki oprócz działalności statutowej uczestniczą w licznych imprezach kulturalnych na terenie gminy Wierzbica i powiatu chełmskiego, podczas których organizują pokazy i ćwiczenia pożarnicze dla najmłodszych, zachęcając tym samym do czynnego udziału w strukturach Ochotniczej Straży Pożarnej, biorą także udział w akcjach charytatywnych.

Corocznie w budżecie gminy rezerwowane są środki na realizację zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Przeznaczone one są na : ekwiwalenty dla strażaków, koszty ubezpieczenia pojazdów i członków OSP, zakup umundurowania, materiałów i wyposażenia, wydatki związane z przeglądami okresowymi sprzętu ratowniczego itp.

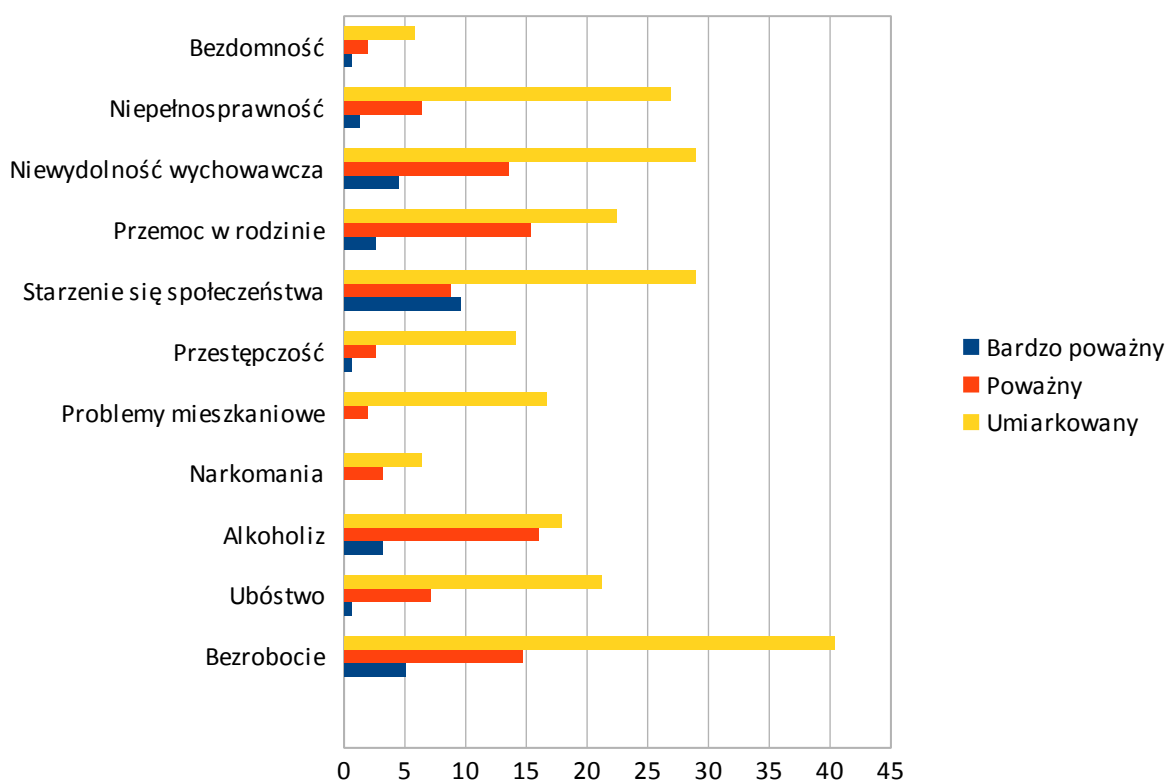
IV. Wyniki badań ankietowych – diagnoza sytuacji społecznej

Badania ankietowe przeprowadzone w ramach diagnozy sytuacji społecznej w gminie Wierzbica posłużyły identyfikacji, określeniu przyczyn i skali występujących na jej terenie problemów społecznych oraz wskazaniu działań, jakie należałoby podjąć w celu zmniejszenia ich natężenia oraz zminimalizowania ich skutków. Badania zostały przeprowadzone przy pomocy ankiet, które zostały rozpowszechnione wśród mieszkańców gminy, w tym reprezentantów samorządu lokalnego, sołtysów, pracowników Urzędu Gminy, członków komisji rozwiązywania

problemów alkoholowych, przedstawicieli jednostek organizacyjnych gminy. W sumie do analizy przedłożono 156 wypełnionych anonimowo ankiet.

W pierwszym pytaniu poproszono przedstawicieli środowiska lokalnego o ocenę istotności wymienionych problemów społecznych w swoim miejscu zamieszkania. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres z uwzględnieniem istotności problemu i podziałem na problem bardzo poważny, poważny i umiarkowany.

Wykres 1. Problemy społeczne gminy Wierzbica

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że istotnym problemem społecznym jest starzenie się społeczeństwa. Spośród 9,6% ankietowanych uznało to jako bardzo poważny problem, a 28,8% jako poważny. Kolejnym poważnym problemem społecznym w gminie Wierzbica uznanym przez ankietowanych jest alkoholizm (16% ankietowanych), przemoc w rodzinie (15,4% ankietowanych), bezrobocie (14,7% ankietowanych), niewydolność wychowawcza (13,5% ankietowanych).

Z odpowiedzi ankietowanych wynika, że problem bezrobocia w 40,4 % uznano jako umiarkowany, problem ubóstwa najczęściej, t.j. 21,2 % ankietowanych uznało również za umiarkowany. Alkoholizm 17,95% ankietowanych uznało za umiarkowany a 16% za poważny. Problem narkomanii w 21,8% określono jako znikomy, natomiast 12,2% odpowiedziało że dany problem nie występuje.

Problemy mieszkaniowe 16,7 % ankietowanych określiło jako problem umiarkowany i 16,02% jako znikomy. Przestępczość w ocenie ankietowanych w 21,8 % została uznana za problem znikomy, a 14,10 % problem umiarkowany.

Starzenie się społeczeństwa jak wcześniej wspomniano uznano za bardzo poważny problem w gminie i tak odpowiadało 9,6% ankietowanych, jako poważny 28,8% a 44,2 % jako problem umiarkowany.

Przemoc w rodzinie najczęściej ankietowanych, t.j. 30,8% odpowiedziało, że jest problemem znikomym, 22,4 % ankietowanych uznało przemoc za problem umiarkowany a 15,4 % jako problem poważny.

Niewydolność wychowawczą najczęściej ankietowanych, t.j. 29,5% oceniło jako problem znikomy, ale porównywalnie, t.j. 28,8 % wskazało jako problem umiarkowany a 13,5% jako problem poważny.

Niepełnosprawność w ocenie ankietowanych 43,6% uznało jako problem znikomy, a 26,9 % jako problem umiarkowany.

Bezdomność mieszkańcy gminy Wierzbica w 49,4% uznali jako problem nie występujący a 31,4% jako problem znikomy.

W zakresie osób niepełnosprawnych i problemów społecznych tej grupy za najważniejsze na terenie gminy Wierzbica respondenci uznali utrudniony dostęp do świadczeń medycznych, np. rehabilitacyjnych – 55,8%, utrudniony dostęp do usług opiekuńczo – pielęgnacyjnych - 33,3%, brak organizowania form spędzania wolnego czasu - 32,7%, utrudniony dostęp do budynków użyteczności publicznej – 30,1%, brak ofert edukacyjnych dla osób niepełnosprawnych – 26,9%, bezrobocie – 22,4%, brak akceptacji w środowisku – 19,2%, izolacja rodzinna (odrzucenie) – 14,7%, ubóstwo i bieda 11,5%.

Problemy społeczne dzieci i młodzieży na terenie gminy ankietowani uznali za najważniejsze: brak odpowiedniego miejsca na spotkania dla młodzieży – 38,5% i brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu – 30,1%. Kolejnymi problemami dzieci i młodzieży uznano palenie papierosów- 14,7%, brak pozytywnych wzorców i autorytetów- 13,5%, przemoc rówieśnicza – 12,2%, bezproduktywne spędzanie czasu wolnego – 11,5%, zaniedbania

wychowawcze – 10,9%, ograniczony dostęp do placówek sportowych i rekreacyjnych – 9,6%, używanie alkoholu – 7,7%, chuligaństwo i przestępczość – 6,4%, zażywanie narkotyków i dopalaczy 3,8%, zaniedbania socjalne – 1,3%, przemoc ze strony rodziców 0,6%.

W zakresie problemów społecznych rodzin za najważniejsze ankietowani w 50% wskazali zanikanie tradycji form spotkań rodzinnych, następnie bezrobocie – 41% wskazało jako problem społeczny rodzin, nieporadność życiową – 40,4%, niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami – 39,7%, bezradność opiekuńczo – wychowawczą – 37,2%, alkoholizm – 32,7%, niedostateczny dostęp do poradnictwa psychologiczno – prawnego – 25%, ubóstwo – 6,4%.

Jak wcześniej wspomniano, bezradność opiekuńczo – wychowawczą jako problem rodzin uznano przez 37,2% ankietowanych. W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające poznać opinie respondentów na temat przyczyn bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

W opinii badanych głównymi przyczynami bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych są niskie dochody rodziny – 60,2%, niski poziom umiejętności wychowawczych – 52,6%, uzależnienia – 43,6%, niepełna rodzina – 36,5%, przemoc w rodzinie – 16,7%, wielodzietność i niepełnosprawność (długotrwała choroba) – po 12,2%, ubóstwo – 7,1%.

Ankieta odnosiła się również do seniorów, najstarszej społeczności gminy. Za najważniejsze problemy społeczne osób starszych ankietowani uznali: choroby – 60,3%, izolację społeczną (samotność) – 48,7%, utrudniony dostęp do placówek medycznych – 34,6%, utrudniony dostęp do usług opiekuńczo – pielęgnacyjnych – 31,4%, niezdolność do samoobsługi – 25%, niepełnosprawność – 18,6%, brak organizowania form wspólnego spędzania czasu – 17,3%, utrudniony dostęp do placówek kulturalnych – 16,7%, izolacja rodzinna (odrzucenie) – 15,4%. Problemy społeczne, t.j. ubóstwo i bieda oraz brak akceptacji w środowisku ankietowani wskazywali jako najmniejsze problemy – 11,5%.

Ankieta zawierała również pytania dotyczące potrzeb osób starszych w środowisku lokalnym. Za najważniejsze potrzeby osób starszych ankietowani wskazali w 51,3% - doradztwo i załatwienie spraw urzędowych, następnie wykonywanie ciężkich prac domowych - 46,8% , usługi opiekuńczo – pielęgnacyjne – 44,9%, wsparcie emocjonalne – 29,5%, pomoc materialna 25,6%, dostarczanie gotowych obiadów do miejsca zamieszkania oraz pobyt seniora w domu dziennego pobytu – po 24,4%, prowadzenie aktywizacji społecznej osób starszych, w tym edukacyjnej, kulturalnej i sportowej – 23,7%, programy zdrowotne 19,9%, możliwość uczestnictwa w Klubie Seniora – 12,8%, uczestnictwo w zajęciach edukacyjnych, kulturalnych , sportowo- rekreacyjnych – 7,7% . Za najmniejszą potrzebę osób starszych uznano wykonywanie wszystkich prac domowych – 4,5% ankietowanych.

Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym odnosiły się również do problemów społecznych w obszarze opieki zdrowotnej. Za najważniejsze problemy gminy Wierzbica większość respondentów (80,1%) uważa małą liczbę lekarzy specjalistów, następnie długi okres oczekiwania na usługi medyczne (odległe terminy wizyt) – 50,6%, długie oczekiwanie w kolejce – 43,6%, ograniczona liczba wizyt domowych lekarza u osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych – 28,8%.

W opinii badanych infrastruktura edukacyjna oceniono została dobrze. Takiej odpowiedzi udzieliło 50% ankietowanych, natomiast 10,3 % respondentów infrastrukturę edukacyjną oceniło na bardzo dobrze. Ani dobrze, ani źle odpowiedziało 34% badanych, a oceniło jako źle 3,2%. Ilość przedszkoli i szkół w gminie 71,2% osób uznało za wystarczającą, a za niewystarczającą – 11,5%. Spośród 62,8% ankietowanych nie wie czy oferta edukacyjna jest przystosowana do osób niepełnosprawnych, 19,9% badanych odpowiedziało, że oferta jest przystosowana do osób niepełnosprawnych, a 15,4% ,że oferta nie jest dostosowana do osób niepełnosprawnych.

Według ankietowanych, głównymi problemami społecznymi w obszarze edukacji jest niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych – 59%, brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki – 56,4%, niedostateczne wsparcie psychologiczno – pedagogiczne- 42,3%. Za niedostateczny dostęp do placówek wychowania przedszkolnego opowiedziało się 10,3% respondentów.

W zakresie sportu i kultury ankietowani odpowiadali następująco. Na zadane pytanie, czy na terenie gminy jest wystarczająca liczba obiektów rekreacyjnych i sportowych , 64,1% odpowiedziało, że tak , za niewystarczającą liczbę obiektów rekreacyjnych i sportowych odpowiedziało 17,3%.

Czy w gminie organizowane są imprezy/wydarzenia o charakterze kulturalnym 67,3% badanych odpowiedziało, że tak , natomiast 12,2%, że nie. Na pytanie, czy w gminie jest wystarczająca liczba obiektów obsługujących wydarzenia kulturalne, 55,1% respondentów uznała, że tak , natomiast 18,6% odpowiedziała, że nie ma wystarczającej liczby obiektów obsługujących wydarzenia kulturalne.

Na zadane pytanie, czy organizacje samorządowe angażują się społecznie, 26,9% ankietowanych odpowiedziało, że tak, natomiast 12,2% odpowiedziało, że nie.

Za najważniejsze na terenie gminy problemy społeczne w obszarze sportu i kultury respondenci uznali: niewykorzystany potencjał wiejskich świetlic – 62,8% respondentów, niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży- 58,3%, brak oferty zajęć sportowych dla osób dorosłych i zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych – po 42,3% , brak organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową- 30,8%, nie w pełni wykorzystany potencjał historii i kultury regionu – 23,7%.

Podsumowując wyniki badań ankietowych za najważniejsze problemy społeczne gminy Wierzbica należy uznać: starzenie się społeczeństwa, alkoholizm, przemoc w rodzinie, bezrobocie

oraz niewydolność wychowawczą i w stosunku do tych wiodących problemów należy podejmować odpowiednie działania celem ich niwelowania.

V. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest podstawą do zdiagnozowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych. Jest skuteczną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed polityką społeczną gminy. Analiza SWOT zawiera określenie czterech grup czynników:

- „mocnych stron” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony polityki społecznej i które należy wykorzystać sprzyjać będą jej wzmocnieniu,
- „słabych stron” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony polityki społecznej i które niewyeliminowane będą ją osłabiać,
- „szans” – uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale mogą być traktowane jako szanse i przy odpowiednio podjętych działaniach, wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwiązywaniu problemów społecznych,
- „zagrożeń” – uwarunkowań zewnętrznych, które także nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą stanowić zagrożenie dla rozwiązywania problemów społecznych.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– dobrze zdiagnozowane problemy społeczności lokalnej, – działalność instytucji pracujących na rzecz osób potrzebujących, – współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rodzin, – dostępność do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego, – wykwalifikowana i kompetentna, stale doskonaląca swoje umiejętności kadra pomocy społecznej, – dobre rozeznanie środowiska lokalnego przez pracowników służb pomocy społecznej, pedagogów szkolnych, – otwartość samorządu gminnego na współpracę ze środowiskiem lokalnym, – ogólnie dostępna oferta pomocy	– niska aktywność społeczna i zawodowa mieszkańców, – niewystarczająca oferta socjalna dla rodzin, – niewystarczający system współpracy między instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi, – mała świadomość i gotowość społeczna w zakresie wspierania rodziny, – istnienie szarej sfery zatrudnienia, – brak nawyków korzystania z rodzinnego poradnictwa specjalistycznego, zbyt mała aktywność w zakresie organizacji grup wsparcia i grup samopomocowych, – niewystarczająca ilość propozycji spędzania czasu wolnego oraz socjoterapii dla młodzieży zagrożonej demoralizacją,

i różnorodność form wsparcia w zakresie bezrobocia, uzależnień, przeciwdziałania przemocy w rodzinie i innych problemów dotyczących mieszkańców, – oferty sportowe i kulturalne oraz baza lokalowa, – dostępność gminnych obiektów sportowych, – funkcjonowanie na terenie gminy placówek ochrony zdrowia, – wdrażanie programów i projektów ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów mieszkańców.	– ograniczona liczba miejsc w przedszkolu i żłobku, – brak mieszkań chronionych i socjalnych,
SZANSE	ZAGROŻENIA
– wzrost jakości usług świadczonych przez podmioty realizujące zadania pomocy społecznej, – regulacje prawne bardziej przyjazne rodzinie, – zmiana mentalności społecznej w kwestii postrzegania rodzin dysfunkcyjnych, – wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę, – utrzymanie stanowiska pracy asystenta rodziny, – funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych, – możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych w celu przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu rodzin zagrożonych, – prospołeczna polityka państwa.	– preferowanie konsumpcyjnego stylu życia, – osłabianie się funkcji opiekuńczej rodziny, – niekorzystne zjawiska demograficzne, – brak perspektyw kształcenia adekwatnego do późniejszych możliwości zatrudnienia, – niewydolność systemu wymiaru sprawiedliwości, – niechęć pozyskiwania środków na realizację projektów miękkich z zakresu polityki społecznej wynikająca z trudności w ich realizacji, – brak świadomości problemu i umiejętności szukania pomocy przez rodziny dysfunkcyjne, – rosnąca ilość rodzin wieloproblemowych, – uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz zjawisko tzw. „dziedziczenia biedy”.

Wymieniony powyżej katalog nie wyczerpuje wszystkich istniejących możliwości, wskazuje jedynie najważniejsze obszary, które należy wziąć pod uwagę i które mogą mieć istotny wpływ na planowanie i realizację celów strategicznych.

VI. Założenia strategiczne

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę i analizę SWOT założono, że najbliższy okres wprowadzania zmian społecznych na terenie Gminy Wierzbica może zaowocować ograniczeniem skutków zidentyfikowanych problemów i niekorzystnych zjawisk społecznych, intensyfikacją rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy oraz poprawą jakości życia mieszkańców. Opracowane w niniejszej Strategii prognozy pokazują w jakim kierunku należy prowadzić zmiany, aby działania strategiczne przyniosły jak najlepsze rezultaty oraz jak efektywnie zarządzać zmianą społeczną, aby wszystkim mieszkańcom Gminy Wierzbica żyło się lepiej.

1. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021-2030

Prognozuje się, że cele strategiczne zostaną osiągnięte, a działania w najwyższym stopniu zaktywizują i zachęcą mieszkańców do udziału w samodzielnym i konstruktywnym rozwiązywaniu pojawiających się problemów. Wdrożenie Strategii spowoduje:

- zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego najuboższych mieszkańców Gminy,
- zwiększenie liczby miejsc na lokalnym rynku pracy,
- wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
- utrzymanie odpowiedniego poziomu życia mieszkańców, umożliwiającego zaspokajanie najpilniejszych potrzeb, w tym potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży,
- poprawę stanu zdrowia i sprawności fizycznej, w tym szczególnie osób chorych, starszych i niepełnosprawnych,
- zwiększenie dostępu do usług pielęgnacyjnych i opiekuńczych w środowisku zamieszkania, bez konieczności kierowania mieszkańców wchodzących w wiek senioralny, samotnych i niewydolnych funkcjonalnie do domu pomocy społecznej,
- wzmocnienie pozycji rodziny w społeczności lokalnej,
- umożliwienie dzieciom wychowywania się w rodzinach biologicznych, w dogodnych warunkach dla rozwoju i przygotowania do dorosłości.

Osiągnięcie prognozowanych rezultatów będzie możliwe przy zaangażowaniu samorządu Gminy Wierzbica, instytucji publicznych, podmiotów społecznych i gospodarczych oraz przedstawicieli społeczności lokalnej Gminy.

Prognozowane zmiany powinny sprzyjać włączeniu społecznemu, umożliwiać integrację społeczną, zapobiegać wykluczeniu i marginalizacji oraz spowodować poprawę jakości życia mieszkańców Gminy.

VII. Adresaci Strategii

Zadaniem władz Gminy Wierzbica jest zapewnienie wysokiego poziomu życia swoim mieszkańcom, a więc stworzenie możliwości i warunków do rozwoju we wszystkich dziedzinach życia. Na szczególną uwagę zasługują osoby, które z różnych przyczyn nie są w stanie samodzielnie włączyć się w działania podnoszące warunki życiowe społeczności lokalnej. Specjalistyczne wsparcie tych osób stworzy im szansę do rozwoju, a co za tym idzie przełoży się na spadek liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w gminie. Zakres zadań związanych ze sferą społeczną oddziałującą na standard życia mieszkańców jest bardzo szeroki.

Wizja rozwoju gminy zostanie zrealizowana poprzez działania z zakresu: pomocy społecznej, sportu, rekreacji, turystyki, edukacji, kultury i ochrony zdrowia. Zgodnie z powyższym założeniem, adresatami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych są mieszkańcy Gminy Wierzbica, którzy wymagają wsparcia i pomocy w odzyskaniu zdolności do samodzielnego funkcjonowania w środowisku lokalnym.

VIII. Cel główny Strategii

Celem Strategii jest stworzenie warunków do umożliwienia osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne możliwości i uprawnienia, a także rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji społecznej.

W oparciu o diagnozę oraz rozpoznane problemy społeczne Gminy celem głównym Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021-2030 jest **„Zapewnienie mieszkańcom Gminy Wierzbica dogodnych warunków do rozwoju, wzmacnianie rodzin oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji”**.

Powyższy cel Strategii obejmuje wszystkie jej obszary problemowe i adresowany jest do wszystkich mieszkańców Gminy, których warunki i poziom życia pozostają w gestii zainteresowania samorządu terytorialnego.

IX. Cele strategiczne

W związku z osiągnięciem głównego celu Strategii zostały wyznaczone cele strategiczne, które obejmują różnorodne obszary działań na rzecz mieszkańców Gminy Wierzbica. Poniżej

zdefiniowano cele strategiczne. Należą do nich:

- 1) zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom gminy w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych,
- 2) przeciwdziałanie bezrobociu,
- 3) zapewnienie dostępu do zróżnicowanych usług społecznych osobom starszym, chorym, niepełnosprawnym,
- 4) wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży właściwych warunków do rozwoju i wychowania.
- 5) przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- 6) przeciwdziałanie uzależnieniom.

Poniższa tabela przedstawia cele szczegółowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica oraz działania niezbędne do realizacji celów, podmioty odpowiedzialne za ich realizację a także terminy realizacji.

Tabela 11. Cele strategiczne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021-2030

Lp.	<i>Cel strategiczny</i>	<i>Działania niezbędne do realizacji celu</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne za realizację</i>	<i>Termin realizacji</i>
1.	Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom gminy w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych	przyznawanie świadczeń finansowych	OPS	na bieżąco zgodnie z potrzebami
		organizacja i zapewnienie dożywiania	OPS	na bieżąco zgodnie z potrzebami
		udzielanie pomocy rzeczowej i w naturze	OPS	na bieżąco zgodnie z potrzebami
		zapewnienie miejsc w ośrodkach wsparcia	OPS	w zależności od potrzeb oraz możliwości finansowych
		Zapewnienie źródeł finansowania świadczeń i innych form wsparcia	Samorząd Gminy	na bieżąco zgodnie z potrzebami

		wdrażanie osłonowych programów i projektów socjalnych oraz inne działania w zależności od rozpoznanych potrzeb	Samorząd Gminy, OPS, inne podmioty	w zależności od potrzeb
2.	Przeciwdziałanie bezrobociu	wzmacnianie potencjału kompetencyjnego osób bezrobotnych	OPS, PUP, podmioty, którym zlecono realizację zadań	na bieżąco
		tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze usług społecznych	OPS, PUP, pracodawcy	na bieżąco
		inicjowanie prac społecznie użytecznych na terenie gminy	Samorząd Gminy, OPS, PUP	na bieżąco
		organizowanie robót publicznych i prac interwencyjnych na obszarze gminy	Samorząd Gminy, OPS, PUP	na bieżąco
		współpraca z lokalnymi podmiotami gospodarki w zakresie pośrednictwa w zatrudnieniu osób bezrobotnych	Samorząd Gminy, OPS, PUP, pracodawcy	na bieżąco
		opracowywanie i wdrażanie lokalnych programów w zakresie likwidacji bezrobocia i aktywizacji osób pozostających bez pracy	OPS, PUP i inne podmioty	na bieżąco
3.	Zapewnienie dostępu do zróżnicowanych usług społecznych osobom starszym, chorym i niepełnosprawnym	rozwój zróżnicowanych usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych	Samorząd Gminy, OPS, organizacje pozarządowe i inne podmioty	na bieżąco, w miarę możliwości finansowych
		organizowanie i prowadzenie dziennych form wsparcia seniorów	Samorząd Gminy, OPS, organizacje pozarządowe i inne podmioty	na bieżąco
		kierowanie do domów pomocy społecznej	OPS	na bieżąco
		wspieranie form aktywizacji osób starszych	Samorząd Gminy, OPS, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych	w zależności od potrzeb i możliwości finansowych
		inicjowanie i wdrażanie	Samorząd Gminy,	na bieżąco

		programów osłonowych dla osób w wieku senioralnym oraz niepełnosprawnych	OPS, organizacje pozarządowe i inne podmioty	
4.	Wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży właściwych warunków do rozwoju i wychowania	inicjowanie i wdrażanie programów osłonowych mających na celu wzmacnianie roli rodziny, w tym programu wpierania dzieci i rodzin na terenie gminy	OPS (pracownicy, socjalni i asystenci rodzin), organizacje pozarządowe, szkoły i inne podmioty	na bieżąco na bieżąco, zgodnie z programem wspierania rodziny
		udzielanie wsparcia w formie asystenta rodziny	OPS	na bieżąco, w zależności od potrzeb
		korygowanie nieprawidłowych postaw rodzicielskich	OPS, Szkoły, Zespół Interdyscyplinarny, inne podmioty	na bieżąco
		udzielanie poradnictwa specjalistycznego, pedagogicznego, prawnego i psychologicznego rodzinom dysfunkcyjnym	OPS, Szkoły, PCPR, Poradnia Psychologiczna Pedagogiczna, inne podmioty świadczące pomoc specjalistyczną dla rodzin i dzieci	na bieżąco
		współfinansowanie pobytu dzieci w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej	Samorząd Gminy i OPS	na bieżąco
5.	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar	Samorząd Gminy, OPS, Zespół Interdyscyplinarny, Policja	na bieżąco
		prowadzenie działań określonych procedurą Niebieskie Karty	OPS, Zespół Interdyscyplinarny, Policja	na bieżąco
		prowadzenie działań informacyjnych poprzez rozprowadzanie plakatów, broszur, ulotek na temat praw osób doświadczających przemocy oraz form przeciwdziałania przemocy	OPS, Zespół Interdyscyplinarny, Szkoły	na bieżąco
		udzielanie specjalistycznego poradnictwa rodzinom, w których występuje przemoc	OPS, organizacje pozarządowe działające w obszarze przemocy	na bieżąco

6.	Przeciwdziałanie uzależnieniom	opracowanie i realizacja gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	Samorząd Gminy, OPS, GKRPA, Policja, Szkoły, organizacje pozarządowe	corocznie
----	---------------------------------------	--	--	-----------

X. Źródła finansowania działań przewidzianych do realizacji w ramach Strategii

Jednym z warunków umożliwiających realizację celów zawartych w Strategii jest zapewnienie jej finansowania. Przewiduje się, że realizacja powyższych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- środki własne pochodzące z budżetu Gminy Wierzbica,
- środki przekazane Gminie z budżetu państwa w formie dotacji,
- środki z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej przekazywane na realizację programów i projektów,
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację Strategii nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, brak długookresowych źródeł finansowania, a także dokumentów finansowych określających planowane wydatki gminy na bieżącą działalność. Ponadto wysokość środków przeznaczonych na realizację Strategii będzie zależała także od stopnia zaangażowania różnych podmiotów – partnerów jej realizacji.

Wysokość wydatków na pomoc społeczną z budżetu gminy na rok 2020 wyniosła 884.496,39 zł. Na 2021 rok szacuje się wydatki w wysokości 1.035.422 zł.

Zakłada się, że cele i działania określone w Strategii będą wyznaczały kierunki finansowania polityki społecznej gminy i będą uwzględniane przy konstruowaniu budżetu gminy w kolejnych latach. Zapisy dokumentu będą również podstawą starań o pozyskiwanie środków zewnętrznych na finansowanie określonych przedsięwzięć.

XI. Wdrożenie, monitorowanie i ewaluacja Strategii

Zgodnie z art. 110 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej, koordynatorem realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021-2030 będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Wierzbicy.

Monitoring realizacji celów strategicznych prowadzony będzie na bieżąco. Corocznie w okresie sprawozdawczym Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w składanym sprawozdaniu z działalności OPS będzie informował Radę Gminy o stanie realizacji celów i zadań wynikających z niniejszej Strategii, stosownie do treści art. 110 ust. 9 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Monitoring i ewaluacja realizacji Strategii służy sprawdzeniu czy planowane działania zostały zrealizowane. Długotrwały charakter planowania strategicznego wymaga stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, społecznych i ich uwzględniania w tym dokumencie.

Ewaluacja ma na celu uzyskanie informacji czy osiągnięto zakładane rezultaty oraz czy pozwoliły one i w jakim stopniu na realizację celów Strategii. Celem ewaluacji jest doskonalenie działań podejmowanych w jej ramach. Z prowadzonej ewaluacji może wynikać również potrzeba przeprowadzenia aktualizacji Strategii w celu dostosowania jej do zmienionych uwarunkowań prawnych, społeczno gospodarczych i.t.p.

Sformułowane w dokumencie działania, niezbędne do osiągnięcia celów strategicznych będą wdrażane przez wyznaczone podmioty odpowiedzialne za ich realizację, w zależności od posiadanych i pozyskanych środków finansowych.

Celem wszystkich działań ma być zapobieganie marginalizacji osób i rodzin oraz zapewnienie wsparcia umożliwiającego samodzielne poradzenie sobie z pojawiającymi się problemami i trudnościami. Problemy społeczne mają wielowymiarowy charakter i ich rozwiązanie wymaga systemowych rozstrzygnięć, zintegrowanej współpracy instytucjonalnej, angażując sferę gospodarczą i społeczną. Należy doprowadzić do wypracowania wspólnych programów i współdziałania wszystkich podmiotów powołanych w celu rozwiązywania problemów społecznych (przedstawiciele władzy lokalnej, pomocy społecznej, oświaty, kultury, zdrowia, organizacje pozarządowe, i.t.p.).

Do oceny stopnia wdrożenia Strategii zostaną wykorzystane przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. W większości są one dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych podmiotów realizujących Strategię i współdziałających w jej realizacji.

Wskaźniki dla szczegółowych celów strategicznych ustalono w taki sposób, aby zmianę można było obserwować w corocznym raporcie sprawozdawczym. Szczegółowy wykaz wskaźników przypisanych poszczególnym celom zawiera zamieszczona poniżej tabela.

Tabela 12. Wskaźniki realizacji celów strategicznych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021-2030

L.p.	Cel strategiczny	Wskaźniki realizacji celów
1.	Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom gminy w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych	1) liczba osób, którym przyznano zasiłki pieniężne w roku kalendarzowym, 2) liczba osób objętych dożywianiem, 3) wysokość środków przeznaczonych na świadczenia pieniężne dla osób uprawnionych do świadczeń w roku budżetowym. 4) wysokość środków przeznaczonych na dofinansowanie dożywiania w skali roku, 5) liczba projektów i programów osłonowych pomocy społecznej w skali roku, 6) liczba osób objętych projektami i programami osłonowymi w skali roku, 7) liczba osób korzystających z ośrodków wsparcia, 8) liczba osób otrzymujących dodatek mieszkaniowy i dodatek energetyczny.
2.	Przeciwdziałanie bezrobociu	1) liczba osób skierowanych do pracy w ramach prac społecznie użytecznych lub innych form zatrudnienia wspieranego, 2) liczba osób objętych programami we współpracy z Urzędem Pracy, 3) liczba osób bezrobotnych korzystających ze wsparcia pomocy społecznej.
3.	Zapewnienie dostępu do zróżnicowanych usług społecznych osobom starszym, chorym i niepełnosprawnym	1) liczba osób objętych pomocą usługową, 2) liczba zatrudnionych opiekunów środowiskowych, 3) liczba godzin świadczonych usług, 4) liczba osób skierowanych do domów pomocy społecznej, 5) liczba osób skierowanych do ośrodków wsparcia, 6) liczba inicjatyw na rzecz osób niepełnosprawnych.
4.	Wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży właściwych warunków do rozwoju i wychowania	1) liczba rodzin objętych kompleksowym wsparciem w ramach systemu pomocy społecznej, 2) liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego, 3) liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z terenu gminy, 4) liczba zatrudnianych asystentów rodziny, 5) liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny,

		6) wysokość środków finansowych przeznaczonych na współfinansowanie pobytu dzieci w systemie pieczy zastępczej.
5.	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	1) liczba założonych Niebieskich Kart w roku kalendarzowym, 2) liczba powołanych grup roboczych, 3) liczba osób dotkniętych przemocą, 4) liczba osób objętych poradnictwem specjalistycznym w związku z przemocą, 5) liczba inicjatyw informacyjno-edukacyjnych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, 6) liczba wniosków o ściganie sprawców przemocy lub podjęcie innych działań.
6.	Przeciwdziałanie uzależnieniom	1) liczba osób objętych działaniami GKRPA, 2) liczba osób objętych programami i projektami na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, 3) liczba osób skierowanych do Zakładów Leczenia Uzależnień, 4) liczba cofniętych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, 5) liczba inicjatyw społecznych w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii.

Zakończenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica jest dokumentem długofalowym, wskazującym na konkretne działania w ramach przyjętych priorytetów. Strategia jest drogowskazem i instrumentem działania władz samorządowych, instytucji pomocy społecznej, w tym Ośrodka Pomocy Społecznej, który ma służyć wspólnej misji, jaką jest silna i zintegrowana społeczność lokalna gminy Wierzbica, która dąży do możliwości rozwoju osobistego i zawodowego oraz aktywnego przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

Istotne znaczenie w realizacji Strategii mają partnerzy społeczni wszystkich szczebli organizacji życia społecznego. Strategia ma pobudzać do aktywności organizacje, instytucje działające w obszarze pomocy społecznej oraz rozwoju gospodarczego i społecznego Gminy.

Poprzez cele oraz działania zawarte w dokumencie, pomoc ma dotrzeć do najbardziej potrzebujących. Określony w ten sposób kształt Strategii otwiera instytucjom niepublicznym wiele możliwości, nie tylko uczestnictwa w ogólnym systemie pomocy mieszkańcom gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, ale także daje możliwości pozyskiwania środków finansowych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021 – 2030
z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Strategia zawiera cele strategiczne i działania niezbędne do realizacji danego celu, podmioty odpowiedzialne za realizację i terminy realizacji. Opracowany dokument jest Strategią długookresową – do 2030 roku.

Założeniem jej jest zapewnienie mieszkańcom Gminy Wierzbica dogodnych warunków do rozwoju, wzmacnianie rodzin oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji poprzez zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom gminy, w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, przeciwdziałanie bezrobociu, zapewnienie dostępu do zróżnicowanych usług społecznych osobom starszym, chorym, niepełnosprawnym, wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży właściwych warunków do rozwoju i wychowania, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz przeciwdziałanie uzależnieniom.

Opracowanie niniejszej Strategii ma posłużyć lepszej, bardziej skutecznej i efektywniejszej realizacji działań na rzecz społeczności lokalnej w Gminie Wierzbica.

Spis tabel i wykresów:

Tabele:

Tabela 1. Struktura liczby mieszkańców ze względu na płeć w latach 2016 – 2020.....	14
Tabela 2. Struktura wieku mieszkańców w latach 2016 – 2020.....	14
Tabela 3. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2016 – 2020.....	16
Tabela 4. Powody przyznania pomocy w latach 2016 – 2020.....	20
Tabela 5. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierzbicy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.....	22
Tabela 6. Stopa bezrobocia w gminie Wierzbica w porównaniu z województwem lubelskim i Polską.....	25
Tabela 7. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2016 – 2020.....	27
Tabela 8. Liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej w latach 2016 – 2020 i odpłatność gminy za pobyt mieszkańca.....	33
Tabela 9. Liczba uczniów w placówkach oświatowych w latach 2016– 2021.....	34
Tabela 10. Pomoc stypendialna przyznawana dzieciom i młodzieży w latach 2016 – 2020.....	35
Tabela 11. Cele strategiczne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021-2030.....	46
Tabela 12. Wskaźniki realizacji celów strategicznych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021-2030.....	51

Wykresy:

Wykres 1. Problemy społeczne gminy Wierzbica.....	38
Ankieta	55

ANKIETA – WYPRACOWANIE STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY WIERZBICA

Szanowni Mieszkańcy Gminy Wierzbica, Urząd Gminy oraz Ośrodek Pomocy Społecznej przystąpił do wypracowania **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych**. Strategia i programy sprecyzują i zweryfikują najważniejsze problemy społeczne w naszej gminie, a także określą sposoby ich rozwiązywania. Aby trafnie określić cele i zadania do realizacji potrzebna jest współpraca całej społeczności gminy. Prosimy o poważne potraktowanie ankiety i przemyślane odpowiedzi na zawarte w niej pytania.

UWAGA! ANKIETA JEST ANONIMOWA!

Metryczka (wstawić X przy wybranej odpowiedzi):

Płeć: Kobieta ☐ Mężczyzna ☐

Wiek: 13 – 16 ☐ 17 – 25 ☐ 26 – 59 ☐ 60 i więcej ☐

Zawód: uczeń/uczennica ☐ rolnik/rolniczka ☐ przedsiębiorca ☐
pracownik umysłowy ☐ pracownik fizyczny ☐ emeryt/rencista ☐ bezrobotny ☐
inny (jaki?) ☐

Wykształcenie:

podstawowe ☐ zawodowe ☐ średnie ☐ policealne ☐ wyższe ☐

1. Jak ocenia Pan/Pani istotność wymienionych problemów społecznych w swoim miejscu zamieszkania?

Proszę wybrać jedną odpowiedź przy każdym z zagadnień

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021 – 2030

Wyszczególnienie	Bardzo poważny	Poważny	Umiarkowany	Znikomy	Nie występuje
Bezrobocie					
Ubóstwo					
Alkoholiz					
Narkomania					
Problemy mieszkaniowe					
Przestępczość					
Starzenie się społeczeństwa					
Przemoc w rodzinie					
Niewydolność wychowawcza					
Niepełnosprawność					
Bezdomność					

OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE

2. Jakie problemy społeczne osób niepełnosprawnych uważa Pan /Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? Prosimy o zaznaczenie wybranych odpowiedzi.

- ☐ Brak akceptacji w środowisku
- ☐ Izolacja rodzinna (odrzućenie)
- ☐ Utrudniony dostęp do świadczeń medycznych (np. do rehabilitacji)
- ☐ Brak ofert edukacyjnych dla osób niepełnosprawnych
- ☐ Brak zorganizowania form spędzania czasu
- ☐ Ubóstwo i bieda
- ☐ Bezrobocie
- ☐ Utrudniony dostęp do usług opiekuńczo- pielęgnacyjnych
- ☐ Utrudniony dostęp do budynków użyteczności publicznej
- ☐ Inne:.....

DZIECI I MŁODZIEŻ

3. Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan /Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? Prosimy o zaznaczenie 3 wybranych odpowiedzi.

- ☐ Brak pozytywnych wzorców i autorytetów
- ☐ Przemoc ze strony rodziców
- ☐ Przemoc rówieśnicza
- ☐ Zaniedbania wychowawcze
- ☐ Zaniedbania socjalne (niedożywienie, higiena)
- ☐ Używanie alkoholu
- ☐ Palenie papierosów
- ☐ Zażywanie narkotyków, dopalaczy
- ☐ Chuligaństwo i przestępczość
- ☐ Brak odpowiedniego miejsca na spotkania dla młodzieży
- ☐ Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu
- ☐ Ograniczony dostęp do placówek sportowych i rekreacyjnych
- ☐ Bezproduktywne spędzanie czasu wolnego
- ☐ Inne:.....

RODZINY

4. Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan /Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? Prosimy o zaznaczenie 3 wybranych odpowiedzi.

- ☐ Nieporadność życiowa
- ☐ Ubóstwo
- ☐ Bezrobocie
- ☐ Alkoholizm
- ☐ Bezradność opiekuńczo-wychowawcza
- ☐ Niedostateczny dostęp do poradnictwa psychologiczno - prawnego
- ☐ Niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami
- ☐ Zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych
- ☐ Inne:.....

5. Jakiego Pana/Pani zdaniem są przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych? Można wybrać kilka odpowiedzi.

- ☐ Ubóstwo

- ☐ Niski poziom umiejętności wychowawczych
- ☐ Uzależnienia
- ☐ Przemoc w rodzinie
- ☐ Wielodzietność
- ☐ Niepełnosprawność/długotrwała choroba
- ☐ Niskie dochody
- ☐ Niepełna rodzina
- ☐ Inne:.....

SENIORZY

6. Czy uważa Pan/Pani, że oferta pomocy osobom starszym (opieka, pomoc, wsparcie, usługi opiekuńcze) jest wystarczająca?

- ☐ Tak
- ☐ Raczej Tak
- ☐ Raczej Nie
- ☐ Nie
- ☐ Trudno powiedzieć

7. Jakie problemy społeczne osób starszych uważa Pan /Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? Prosimy o zaznaczenie 3 wybranych odpowiedzi.

- ☐ Izolacja społeczna (samotność)
- ☐ Izolacja rodzinna (odrzućenie)
- ☐ Niepełnosprawność
- ☐ Choroby
- ☐ Niezdolność do samoobsługi
- ☐ Brak zorganizowania form wspólnego spędzania czasu
- ☐ Ubóstwo i bieda
- ☐ Brak akceptacji w środowisku
- ☐ Utrudniony dostęp do usług opiekuńczo-pielęgniacyjnych
- ☐ Utrudniony dostęp do placówek medycznych
- ☐ Utrudniony dostęp do placówek kulturalnych

☐ Inne:.....

8. Jakie są według Pana/Pani główne potrzeby starszych osób w Państwa środowisku lokalnym? Można wybrać kilka odpowiedzi

- ☐ Pomoc materialna
- ☐ Wykonywanie ciężkich prac domowych
- ☐ Dostarczanie gotowych obiadów do miejsca zamieszkania
- ☐ Prowadzenie aktywizacji społecznej osób starszych, w tym edukacyjnej kulturalnej, sportowej, turystycznej, rekreacyjnej.
- ☐ Usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne
- ☐ Doradztwo i załatwianie spraw urzędowych
- ☐ Wykonywanie wszystkich prac domowych
- ☐ Wsparcie emocjonalne
- ☐ Programy zdrowotne
- ☐ Pobyt seniora w domu dziennego pobytu (8- godzinny pobyt od poniedziałku do piątku w placówce zapewniającej posiłki, zajęcia, rehabilitację ruchową, opiekę pielęgniarstwa, miejsce do wypoczynku, towarzystwo innych seniorów)
- ☐ Możliwość uczestnictwa w klubie seniora (2 razy w tygodniu w placówce zapewniającej społeczną aktywizację obejmującą usługi w zakresie aktywności ruchowej, edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjnej
- ☐ Uczestnictwo w zajęciach edukacyjnych, kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych
- ☐ Inne:.....

OPIEKA ZDROWOTNA

9. Jakie problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej uważa Pan /Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? Prosimy o zaznaczenie 3 wybranych odpowiedzi.

- ☐ Długie oczekiwanie w kolejce
- ☐ Długi okres oczekiwania na usługi medyczne (odległe terminy wizyt)
- ☐ Krótkie godziny przyjęć
- ☐ Mała liczba lekarzy specjalistów

- ☐ Ograniczona liczba wizyt domowych lekarza u osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych
- ☐ Inne:.....

EDUKACJA

10. Jak ocenia Pan/Pani infrastrukturę edukacyjną w gminie?

- ☐ Bardzo dobrze
- ☐ Dobrze
- ☐ Ani dobrze, ani źle
- ☐ Źle

11. Czy ilość przedszkoli i szkół w gminie jest wystarczająca?

- ☐ Tak
- ☐ Nie
- ☐ Nie wiem

12. Czy oferta edukacyjna jest przystosowana do osób niepełnosprawnych?

- ☐ Tak
- ☐ Nie
- ☐ Nie wiem

13. Jakie problemy społeczne w obszarze edukacji uważa Pan /Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? Prosimy o zaznaczenie 3 wybranych odpowiedzi.

- ☐ Niedostateczny dostęp do placówek wychowania przedszkolnego
- ☐ Brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki
- ☐ Niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne
- ☐ Brak żłobków
- ☐ Niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych
- ☐ Inne:.....

SPORT I KULTURA

14. Czy na terenie gminy jest wystarczająca liczba obiektów rekreacyjnych i sportowych?

- ☐ Tak
- ☐ Nie
- ☐ Nie wiem

15. Czy w gminie organizowane są imprezy/wydarzenia o charakterze kulturalnym?

- ☐ Tak
- ☐ Nie
- ☐ Nie wiem

16. Czy w gminie jest wystarczająca liczba obiektów obsługujących imprezy/wydarzenia kulturalne?

- ☐ Tak
- ☐ Nie
- ☐ Nie wiem

17. Czy organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje, itp.) angażują się społecznie, np. udzielając pomoc potrzebującym lub organizując wydarzenia sportowe i kulturalne?

- ☐ Tak
- ☐ Nie
- ☐ Nie wiem

18. Jakie problemy społeczne w obszarze sportu i kultury uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy? Prosimy o zaznaczenie 3 wybranych odpowiedzi*

- ☐ Brak organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową
- ☐ Niewykorzystany potencjał wiejskich świetlic- brak systematycznych działań
- ☐ Nie w pełni wykorzystany potencjał historii i kultury regionu
- ☐ Niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży
- ☐ Zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych
- ☐ Brak oferty zajęć sportowych dla osób dorosłych
- ☐ Inne:.....

19. Jeśli według Pana/Pani pominęliśmy w ankiecie jakiś ważny problem, to proszę go opisać w tym miejscu.

Twoja odpowiedź:

.....
.....
.....

20. Jeśli według Pana/Pani warto podjąć inne zadania, inicjatywy na rzecz integracji społecznej mieszkańców, które nie zostały wcześniej wymienione w ankiecie, to proszę wymienić poniżej.

Twoja odpowiedź:

.....
.....
.....
.....
.....

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!